

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

SÕDUR

10. 11.

44

1934.

XVI AASTAKÄIK

Sõjaasjanduse ajakiri „Sõdur“

Nr. 44 — 1934.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages.
<i>Kk.</i> : Kas tuleviku sõda on liikuv- või positsioonisõda?	1113	<i>Kk.</i> : Caractère de la guerre de l'avenir. — Guerre de manoeuvres ou guerre de position?	1113
<i>H. K.</i> : Tööstusliikude keskuste õhukaitse vajadusest	1117	<i>H. K.</i> : Nécessité de la défense aérienne des centres industriels	1117
<i>A. P.</i> : Meie ratsahobuste söödanormi ja tööhulga vahekorrast	1120	<i>A. P.</i> : Rapports entre les rations de fourrage et la quantité de travail de nos montures	1120
<i>Leitn. A. Kask</i> : Motomeh osade vastu võitlemine varitsemisega	1123	<i>Lieut. A. Kask</i> : Lutte contre les unités motorisées au moyen d'embuscades	1123
<i>Major J. Tomson</i> : Kuidas venelased kasutavad tankette lahingus	1127	<i>Commandant J. Tomson</i> : Emploi des tanks au combat en U.R.S.S.	1127
BIBLIOGRAAFIA:		BIBLIOGRAPHIE:	
— Kas Vislal sündis ime? („Polska Zbrojna“ 15. 08. 25. 09.)	1130	— Le miracle de la Vistule a-t-il eu? („Polska Zbrojna“ 15. VIII et 25. IX)	1130
— Leedu: „Musu Zinynas“ nr. 115 — oktoober	1132	— Lithuanie: „Musu Zinynas“ No. 115 — octobre	1132
— Prantsusmaa: „La Revue d'Infanterie“ nr. 504 — sept.	1133	— France: „La Revue d'Infanterie“ No. 504 — septembre	1133
— N. Vene: „Artilleriiski Žurnal“ — sept., okt. 1934.	1134	— U. R. S. S.: „Artilleriiski Journal“ — sept., oct. 1934.	1134
— Saksamaa: „Militär Wochenblatt“ nr. 13, 15	1137	— Allemagne: „Militär-Wochenblatt“ No. 13, 15	1137
Ametlik osa	1139	Partie officielle	1139
Sport	1140	Sports	1140
Male, bridž, perekondlikke teateid.		Échecs, bridge, informations familiales.	

Vastutav toimetaja kolonelleitnant **J. REMMEL**

Kõnetr. Kaitseväge nr. 40

Tegev toimetaja major **J. KÖRGE**

Kõnetr. Kaitseväge nr. 163

Väljaandja: „SÕDUR“ Tallinn, Toomkooli nr. 7

Toimetus ja talitus:

Toompeal, Toomkooli nr. 7

Kõnetr. Kaitseväge nr. 163

Talitus avat. k. 0800—1500

Toim. kõnet. k. 0800—1500

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas 6 kr. — poolaastas 4 kr.

Veerandaastas 2 kr. 20 s.

Üksiknumber 20 s.

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

Nr. 44

XVI aastakäik

10. 11. 34.

Kas tuleviku sõda on liikuv- või positsioonisõda?

Sõjakirjanduse veergudel viimastel aastatel on palju vaieldud selle üle, millise iseloomu omandavad relvastatud kokkupõrked rahvaste ning riikide vahel tulevikus, kas kujunevad need Maailmasõja eeskujul võitlusteks stabiliseerunud rinnetel või n. n. liikuvõjaks, nagu näiteks olid selle sõja esimesed kuud Marne'i lahinguni.

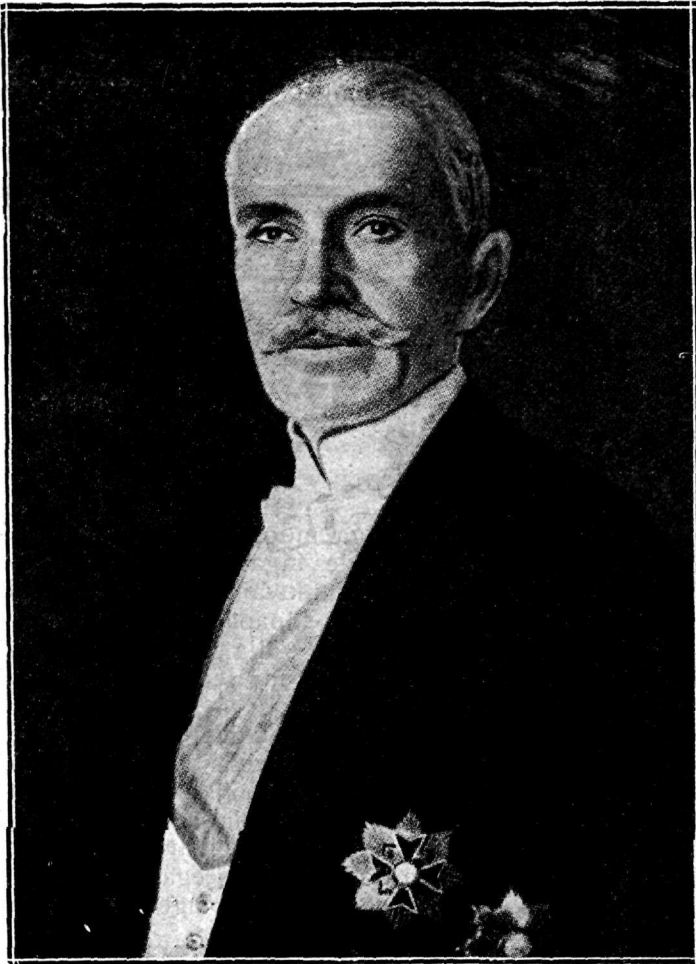
Rohkem kui paarkümmend enamal või vähemal määral kompetentset autorit on selle probleemi kohta sõna võtnud, kusjuures küsimust on sõelutud väga mitmekülgelt, kriteeriumina kasutades sõjateaduses väljakujunenud tõekspidamisi, möödnud sõdade, eriti aga Maailmasõja õpiseid, tänapäeva sõjatehnika saavutusi ning sellest olenevaid uusi lahingupidamise viise, lõpuks tervet ning kainet mõistust, mis küsimuse loogilise arutlemisega püüab jõuda tõe jälgedele. On isegi neid, kes arvavad, et tuleviku sõjale võivad anda omapärase värvingu kaasaja riikide seesmine korraldus ja niisugused uued poliitilise jõu tegurid, kui seda näiteks on fašism, eriti aga enamlus, mis teatavasti ei taha tunnustada rahvusvahelisi õiguse norme ning seega ka möödnud aegade vältusel kujunenud sõja kui internatsionaalse iseloomuga nähtuse eetilist külge.

Ülalpool nimetatud küsimuse käsitlemise alal autorid üldiselt jagunevad kahte leeri. Neist esimene ja arvult suurem tahab lugejat veenduma panna, et modernne sõda paratamatult peab baseeruma manöverdamise põhimõttele, sest see olevat ainsaks mõjuvamaks abinõuks sõda kiiresti lõpule viia ning seega päästa võitlevad pooled hävimisest, mis võib järgneda nende hiiglasuurte majandusliku iseloomuga jõupingutustele, mida tuleb teha relvastatud kokkupõrke korral mitmesuguste sõjavarustuse

artiklite, eriti aga moodsate relvade soetamise ja ka nende tagavarade täiendamise alal. Teise leeri kuuluvaid autoreid leiavad, et olude sunnil ka tänapäeva sõda möödapääsmatult kujuneb välja võitlusteks stabiliseerunud rinnetel, kuna seda suurel määral soodustavad üheltpoolt — massilised armeed, millised, küllastades rindeid võitlejatega, jätavad vähe ruumi vabaks manöverdamiseks, ja teiselt poolt — kaasaja võitlusvahendid, milliste võimsad defensiivsed lahingomadused otse meelitavad nõrgemat poolt asuma kaitsele, et seega kompenseerida oma jõude võrreldes tugevama vastasega.

Kui aga tähelepanelikult süveneda küsimuse ja võtta täpsemale kaalumisele mõlemate vaidlevate poolte arvamusi kõneal oleva küsimuse kohta, siis selgub, et enamvähem nad kõik lähtuvad ühelt ja samalt aluselt, kõnelevad samadest asjadest, kuigi sealjuures igaüks omal keelel ning erineval viisil. Seepärast ei peaks ka raske olema vastaseid omavahel lepitada ja neid viia ühisele arusaamisele asja kohta, mis on suure praktilise tähtsusega riigikaitse teostamisel ning ettevalmistamisel sõja vastu. Pealegi tuleviku sõda tõenäoliselt omandab ikkagi mingisuguse ühe ilme ning vana rooma jumala Jaanuse taoliselt ta ei saa esineda kahes palges.

Sellise lepituskatsega — samuti ajakirjanduse veergudel — on viimasel ajal esinenud mõned vanemad ning autoriteetsemad itaalia sõjaajakirjanikud, kes oma sellesisulistest kirjutistes püüavad väita, et tuleviku sõda ei saa olema puhtal kujul ei ofensiivne ega ka defensiivne, vaid kõige tõenäolisemalt ta omab mingi vahepealse ilme, sisaldades nii manöverdamist suuremate massidega kui ka võitlust stabilisee-

Poola Vabariigi aastapäeva puhul 11. novembril 1934.

11. novembril s. a. pühitseb Poola Vabariik oma uuestisünni 16. aastapäeva. Sel päeval kerkivad esile mälestused riigi loomispäevilt 16 aasta eest, millal Poolale algas uus ja õnnelik ajalugu.

Prof. Ignacy Moscicki
Poola Vabariigi President.

runud rinnetel. Seepärast polevat võimalik kõneleda ei liikuv- ega ka positsioonisõjast kui mingisugusest puhtakujulisest tervikust ning rahuaegse lahingulise ettevalmistuse juhtimisest vastavas suunas vaid lihtsalt sõjast, kus tuleb liikuda või jälle istuda kaevikutes vaheldamisi, nagu seda nõuab olukord.

Sellesisulistest kirjutistest on huvitav see, mis avaldatud tuntult sõjakirjanikult kindral Corsellilt („Le Forze Armate“ vastutav toimetaja) ja kokkuvõtlikult väljendab järgmisi mõtteid:

1. Sellest ajast saadik, kui inimesed esimest korda sattusid omavahel vaenujalale, on tülküsimuste lahendamine enamasti olenenud sellest, kas: a) mõlemad pooled on ühejõulised või b) üks neist loeb ennast teisest nõrgemaks.

Esimesel juhul tavaliselt mõlemad vastased algavad pealetungi ühel ajal, kusjuures edaspidi võitluse vältusel alles selgub, kumma kätte läheb ülekaal; kui seda

differentseerumist aga ei sünni ja vastased lõpuni püsivad ühejõulistena, võivad nad mõlemad langeda võitluses kas surnutena või jälle seevõrra kurnatutena, et nad ei jääks enam üuendada võitlust.

Teisel juhul harilikult tugevam ruttab võtma oma kätte initsiatiivi ning algab kallale tungi, kuna seevastu nõrgem püüab pareerida vastase lööke või katsub pääseda nende eest kavalusega, sel või mõnel teisel teel suurendades oma võitlusvõimet. Nii näiteks toimis väike Taavet, kui ta linnuga varustatult läks Koljati vastu, niiviisi kompenseerides oma nõrka jõudu võitluses hiiglasega.

Võiks seepärast öelda, et omavahelisel kokkupõrkel tugevam, kui tal selleks on tarvilisel määral julgust, harilikult tungib esimesena kallale, kuna seevastu nõrgem ajutiselt asub kaitsele, et niiviisi, vastast lööke andma sundides, teda väsitada ja siis pärastpoole ise pealetungile üle minna. Mõni ehk küsib, mil viisil võib

kaitsele asumine tasakaalustada jõude lahingus? Vastus selle peale on kaunis lihtis ja nimelt: kaitsjal on — pealetungijaga võrreldes — soodsamad võimalused kindlustada maastikul, organiseerida tulesid, teostada vaatlust ühes informatsiooni ning sidepidamisega ja korraldada tagalat, eriti mis puutub vägede toitlustamise ja neile tarvilisel määral puhkuse võimaldamisse. Seega siis kokkuvõtlikult öeldes kaitset soodustab: aeg, maastik, ressursid ja — oma territooriumil sõdades — ka olukorra parem tundmine.

Pealetungija paremusteks — ühise moraalse tasapinna juures muidugi — oleks tunduv jõudude ja abinõude ülekaal, ilma milleta pole mõeldav kallaletungi edukas teostamine; sest pole näiteks mõeldav terassoomuse purustamine ükskõik kui tugeva rusikaga, vaid seda saab ikkagi teha veelgi tugevama terasmassi löögiga.

Kõigest sellest, mis toodud eespool, nähtub, et pole mõistlik absoluutselt ning täielikult hüljata kaitset kui lahingupidamise viisi — nagu seda mõned kalduvad tegema —, siis kui tekkinud olukord ja kaine mõistus seda käskivalt nõuavad, ja sellele ilmingimata ning alati eelistada pealetungi, vaatamata selle, kuis on kujunenud olukord.

2. Sõjategevus tänapäeval ei sünni mingisuguses ühes punktis, ka mitte ainult teataval joonel, vaid maaalal, mille mõõdud ulatuvad sadadesse, isegi tuhandetesse kilomeetritesse, ja seda mitte üksnes rinnetpidi vaid ka sügavusse, arsesse võttes kaasaja lennavae tegevuse suurt ulatust. Loomulikult ei saa selliste pikkade rinate ja suurte sügavuste juures ka arvuliselt hästi tugevam pool olla igalpool ülekaalus nõrgema vastase üle. Tal tuleb ikkagi masseerida oma jõude sektoritesse, kui tahetakse saavutada otsustavaid tagajärgi, vastavalt neid hõrendades teistes, vähema tähtsusega rindeosades, nagu seda ka nõuab jõudude ökonomia põhimõtte. See jõu pingutuse alandamine teisejärgu suundades võib sageli teostuda isegi niisugusel määral, et ofensiivne tegevus neil kohtadel osutub koguni võimatuks ja tuleb paratamatult leppida kaitsele asumisega.

Seega siis tungides peale ning andes vastasele lööke peab ühtlasi ka alati olema valmis asuma kaitsele, kus seda olukorra kohaselt tarvis võiks minna. Need mõlemad lahinguvormid

Marssal Josef Pilsudski.

käivad lahutamatuks käsikäes ja tegelikult esinevad mitte ainult tänapäeva pikkade võitlusrinate juures, vaid ka endiste aegade sõdades, kus löödi lahinguid võrdlemisi piiratud jõududega ja kitsal maaalal. Ka sellised kuulsad väejuhid nagu Caesar, Napoleon j. t. oma sõjalises loomingus tihti olid sunnitud kombineerima pealetungi kaitsega, sedaenam siis meie igapäevased inimesed praegusaja keerukates olukordades, kus tuleb juhtida miljonilisi armeesid.

3. Kaitsele asutakse — nagu oli juba tähendatud eespool — siis kui on vaja tasakaalustada omi jõude tugevama vastasega. Kuid see milgil tingimusel ei tähenda veel inertsust, ilmaaegu ootamist ning tegevusetu olekut. Just vastuoksa: **kaitsjalt nõutakse aktiivsust palju suuremal määral kui sellelt, kes teostab pealetungi.** See kõlab küll paradoksina, kuid vaatamata sellele on täiesti loomulik ning arusaadav: kallaletungijal on alati täpselt teada, mida, kus ja millal ette võtta, kuna sellevastu kaitsja peab igal

pool ja igal ajal valmis olema pealetungija lööke pareerima; see nõuab tema vaatlus-, side- ja luureosadelt väsimatut teotsemist ja varudelt alalist valmisolekut lahingusse astumiseks igal silmapilgul ükskõik kus kohal või missuguses suunas.

Nii siis võiks sellest järeldada, et ei ole selgesti märgatavat erinevust tegevuse vahel kaitse ja pealetungil, sest mõlemad nõuavad nende teostajailt suurt liikuvust ja manöverdamisvõimet, ükskõik missugustes oludes see ka peaks sündima.

4. Kaitse korraldamine ning selle teostamine on isendast kaunis auväärseks ülesandeks, mille täitmisel **nõrgem pool sunnib tugevamat alistuma oma tahte**. Visalt vastu pannes ja tarbekorral taandudes vaid samm-sammult, kaitsja võib väga tõsiselt halvata kallaletungija võitlusvõimet, mis lubab temale pealetungile üle minna pärast seda, kui tugevam vastane kaitsja positsioonide ründamisel on vähendanud oma jõude, kaotades inimesi, võitlusvahendeid, eriti aga halvates oma vägede moraalset külge, millisel asjaolul — nagu üldiselt teada — on esmajärgu tähtsus lahingus.

Kui kaks või mitu riiki on otsustanud *alata omavahel sõda*, siis tähendab see, et nad loevad endid küllalt võimeliseks seda võidukalt lõpule viima, sest vastasel korral nõrgem neist ei riskeeriks astuda võitlusse, vaid alistuks vastuaidlematult tugevamale, vaenulist tegevust algamata. Astudes sõtta, mõlemad vastaspoolel kahtlematult tahaksid seda otsustavate löökidega kiiresti lõpule viia, seega teotsedes liikuv sõja põhimõtte järgi.

Kuid tegelikult sõdivate poolte jõud ei saa kunagi olla absoluutselt ühesugused, ning pärast esimest suuremat lahingut üks vastastest peab olude sunnil loobuma pealetungist ning minema üle kaitsele. Nii juhtub ka Maailmasõjas, kus sakslased pärast hoogsat pealetungi Marne'ile välja jõudes ei jaksanud sealt enam edasi liikuda, kuna samal ajal ka liitlased polnud küllalt tugevad, et neid lõplikult tagasi visata ning ise pealetungile üle minna, mille tagajärjel sõdivate poolte vahelkordades siin kujunes mingi jõuetuse tasakaal (equilibrio di impotenze).

Milliseid jõupingutusi küll tehti kümnete armeede ja nende juhtide poolt, et sõdivad pooled kaevikutest välja viia ja uuendada liikuvat sõda, seda näitavad kõige kujukamalt meeletuheitlikud ning verised Verduni rünnakud ja Ludendorffi võim-

sad, kuid ebaõnnestunud löögid prantsuse rinde pihta.

Tuleviku sõjas Maailmasõja sündmused võivad väga tõenäoliselt korduda, kusjuures üks sõdivatest pooltest varem või hiljem leiab ennast olema sunnitud minema üle kaitsele. Kuid see ei ava veel teisele poolele rinnet, vaid edasiliikumisel ta kahtlematult satub vastase kätteosadele ja siin on juba rinde stabilisatsiooni algus. Edaspidi võiks pealetungijal küll korda minna lennuväe abil vastase moraali vapustada ja tema rinne purustada, kuid seda nähtust — autori arvamus järgi — ei saa juba hinnata sõjategevuse normide seisukohalt, vaid asjaoluga, et vastase võitlusvõime pole küllalt kõrge.

5. Kui meie tunnustame eespool käsitletud kahte sõjapidamise vormi, siis ei tohi see milgil tingimusel mõjutada väljaõpet. Sõdureid ja ohvitseri tuleb ikkagi ettevalmistada sõjaks selle sõna üldises mõttes.

Tänapäeva sõdur peab oskama vaadelda vastast, toimetada luuret, tungida peale, asuda kaitsele ning organiseerida selleks maastikku, perfektselt kasutades kõikide nende tegevuste juures temale kätte antud relvi ja teisi võitlusvahendeid; hävitada võimalikult rohkem vastast, see on tema esimeseks ning kõige tähtsamaks ülesandeks. Sealjuures sõdur peab olema teadlik ning veendunud, et ta peab võitma mitte seepärast, et võitu on kerge saavutada, vaid et tal on küllalt jõudu võidu saavutamiseks, vaatamata kõikidele takistustele ja raskustele, millised võiksid temale ette tulla sellel teel.

Ohvitserile peab olema selge, et on olemas ainult üks sõda, kuigi ta sealjuures esineb kahel kujul: liikuv sõda ja positsioonisõda ja et viimane on tunduvalt keerukam ning raskem esimesest, sest ta nõuab väga põhjalikke tehnilis-professionaalseid teadmisi ning oskusi. Et selles teadlik olla, on küllalt meeletu tuletada, millist tööd nõuab, näiteks, kaitseplaanide koostamine ning mitmesuguste käsirelvade ja suurtükiväe tulede omavaheline kokkukõlastamine kaitse organiseerimisel. Ja seda kõike peab juba rahuajal kätte õppima, et ei tuleks improviseerida sõjakorral.

Kokkuvõtlikult:

Ei ole liikuv-ega positsioonisõda, vaid on ainult **sõda**. Sõja ainsaks eesmärgiks on: võitu saada vastase üle ükskõik mil viisil, missuguste abinõudega, kui see aga sünnib

võimalikult lühikese aja vältusel; kõik teised teoreetilised targutused on „tühi töö ja vaimu närimine“.

Ohvitsere ja sõdureid tuleb ettevalmistada ühesuguse põhjalikkusega võitlema kõikide lahingupidamise viiside järgi, kultiveerides neis erilise hoolega sellise suure ning domineeriva tähtsusega lahingomadusi, nagu seda on: külmavereline visadus, mis on palju rohkem väärt sõja argielus, kui kiiresti haihtuv entusiasm, armastus hädaohu vastu,

tu, julgus ning vastutusrõõm ja kõrgelt arenenud ohvrimeelsus.

Kõrge moraali ja eeskujulik väljaõpe rahuajal on esmajärgu tähtsusega teguriteks võidu saavutamiseks sõjas. Kõrgemad juhid peavad olema ettevalmistatud liikuvõimeks strateegias ja positsioonivõimeks taktika valdkonnas, kuid sõja põhiprintsiibiks jääb: visadus ja veelkord visadus, sest võitjaks jääb ainult see, kes püüab võitu saavutada iga hinna eest ja kellel on küllalt kannatust ülesseatud eesmärkide taotlemisel. Kk.

Tööstuslike keskuste õhukaitse vajadusest.

Ametlikud andmed Maailmasõja kohta 1914—1918. a. tõendavad väga selgelt, et tööstuslikud keskused ja ettevõtted osutusid väga kasulikeks märkideks õhust pommitamistele.

Milline tähtsus oli tööstuslikele keskustele õhust pommitamise objektidena, nähtub juba ainult statistilistest andmetest liitlaste lennuväe kallaletungide kohta Saksa territooriumile.

1914—1918. a. kestel asetleidnud 675-st pommitamise juhust — oli vähemalt 292 kallaletungi (45% kõigist pommitusretkeist) suunatud tööstuslike ettevõtete vastu. Üldse kindlakstehtud 15.145 pommist — 7.112 pommi (47%) oli visatud niisugustele tööstuslikele ettevõtetele, millised omasid suure tähtsuse sõjapidamise seisukohalt.

1918. a. kohta kogutud andmed näitavad eriti selgelt, et just tööstus oli peamiseks õhukallaletungide objektiks. Sest mida enam sõda muutus „materjalsete väärtuste lahinguks“, seda enam suurenes sõdivates pooltes tung hävitada ettevõtteid, millised peeti tähtsateks ja mõõduandvateks lahinguvahendite valmistamise mõttes. Sõjakogemused näitavad meile küll, et see lõppsiht tollaegsete vahenditega jäi igalpool saavutamata. Kuid juba tolalaj suudeti tekitada tõsisid ettevõtete purustamisi ja mõjutada moraalselt neis ettevõtete töötavaid töölisi.

Toome allpool mõned arvud sakslaste poolt koostatud andmeist:

1.—7. septembrini 1918. a. Läänerindel liitlased võtsid ette 455 õhukallaletungi Saksa territooriumile. Neist kallaletungidest toimusid 98 — ilma pommitamiseta ja 357 — seoses pommitamisega, kusjuures viimastest 290 (64%) oli suunatud tööstuslikele ettevõtetele.

Samal määral on huvitav, et õige suur % õhukallaletungidest 1918. a. oli suunatud just rinde läheduses asetsevate tööstuslike keskuste — Lotringis ja Saarimaal asetsevate mäekaevanduste vastu.

Nii oli 353-st tegelikult kindlaks tehtud pommituskallaletungist kõige tagasihoidlikumate arvestuste järele 106 pommitusretke (30%) suunatud selle tähtsa tööstusharu vastu.

Kahtlemata on selle nähte üheks põhjuseks asjaolu, et tollaegsete pommituslennukite tegevusraadius võrdlemisi väike oli, mispärast meelsamini ja sagedamini ettevõtetel kallaletunge rinde läheduses asetsevatele märkidele.

Kuid see asjaolu ei vähenda sugugi toodud näidete tähtsust. Vaid just vastupidiselt ta on tõenduseks sellest suurest ohust, mis ähvardab riigi piiride vahetus läheduses asetsevaid tööstuslike ettevõtteid.

Täiesti kohalise tähtsusega näidetena on väga huvitavad ja õpetlikud ajakirjas „Revue des forces aériennes“ — oktoobris 1930. a. avaldatud andmed.

Neist andmeist nähtub, et prantslased 1917. ja 1918. a. püüdsid takistada Briè kaevanduste kasutamist sakslaste poolt.

1. juunist 1917. a. kuni 1. novembrini 1918. a., s. o. 17 kuu kestel pildus liitlaste lennuvägi sellele kaevanduste rajoonile 707,2 tonni pomme, s. o. keskmiselt 41,6 tonni kuus. Maksimaalne allapillutud pommide kaal ühel kõige aktiivsemal kuul oli 93,7 tonni. Nende pommituskallaletungide tulemus, hinnatuna tegelikult saavutatud purustamiste seisukohalt, võrdus aga selles rajoonis asetsevate ettevõtete prantslastest direktorite ühemeelse otsuse kohaselt — nulliga.

Samast allikast nähtub, et prantslased sõja lõppedes eriti täpselt uurisid Didenhofi raudteejaama pommitamise tulemusi prantsuse lennuväe poolt.

Prantslastel läks korda teha kindlaks maastikul 1.342 pommi langemise kohta. See arv on ainult veidi vähem faktiliselt nimetatud raudteejaamale allavisatud pommide arvust. Selgus, et ainult 143 pommi, neist 23 pommi ei olnud lõhkenud, s. o. ümmarguselt ainult 10% kõigist allapillutud pommidest olid tabanud jaama ning jaama-ehitisi.

On muidugi selge, et antud juhul prantslased kaugelgi ei saavutanud soovitud raudteeliikumise tõsist takistust.

Mõlemal eespoolmainitud juhul hästi organiseeritud ja korraldatud aktiivne õhukaitse koos otstarbekate kodanlike õhukaitse vahenditega väga suurel määral põhjustasid prantslaste õhukallaletungide ebaedu. Osalt peab ebaedu põhjust otsima muidugi ka tolaeagsete pommitussihikute puudulikkusest.

Vaatamata üksikutele edukatele tegevustele oli „süsteemaatiline õhusõda“ isegi veel 1918. a. alles oma arenemise algastmel. Sellepärast oleks ekslik, lähema selgituseta, võrrelda tulevaste õhukallaletungide oodatavaid tulemusi lennuväe tegevuse edu või ebaeduga Maailmasõjas 1914.—1918. a. kestel. Kõigi lennuväe alade kiire tehniline täiendamine sunnib arvestama palju laiemaid ja täiuslikumaid tegevusvõimalusi. Nii on praeguste pommitajate tegevusraadius suurenenud juba enam kui kolmekordseks võrreldes 1918. aastaga, kuna kasuliku koorma, s. o. allapillutavate pommide kaal on kasvanud umbes 10-kordseks.

Sellepärast need väikesed õpetlikud järeldused tööstuslike keskuste õhukaitse vajaduse kohta, mida võib teha Maailmasõja kogemustel — on eriti tõsisteks hoiatusteks. Nad näitavad täiesti selgelt lennuväe pommituskallaletungide väga tõsiseid tagajärgi igalpool, kus õhukaitseks midagi polnud ette võetud või kus õhukaitse ei olnud küllaldane.

Autoriteetsed inglise allikad toovad selleks ümberlõkkamatuid tõendusid. 1926. a. ilmus kpt. Morrisoni raamat „Sakslaste õhukallaletungid Inglismaale 1914.—1918. a.“, milles, tugedes Inglise sõja- ja õhuministeeriumide ametlikele andmeile, autor annab lähema ülevaate sakslaste poolt ette võetud 116 õhukallaletungi kohta (lennukid ja õhulaevad) Inglismaale.

Õhulaeva „Z 10“ pommitusretkest õõl vastu 15. juunit 1915. a., ajajärgul, kus ing-

lise õhukaitse oli alles nõrk, kõneleb kpt. Morris muuseas järgmist:

„Kõik pommid (59 tk.) pilluti maha tööstuslikele ettevõtetele. Paljud tööstusettevõteted olid heledalt valgustatud, kuna neid polnud eelolevast kallaletungist hoiatatud. Paljud majad ja tehaste hooned said vigastatud. 7 fugass- ja 5 süütepommi langesid ühele mootori töökojale, tekitades tõsiseid purustusi ja ka kaotusi isiklikus koosseisus (17 surnut ja 12 haavatut).“

Teise ametliku tõenduse sakslaste õhukallaletungide suurest mõjust inglise tööstusele tõi ette kpt. M. A. Hog oma ettekandes „Lennuk tuleviku sõjas“, mille ta ettekandis Londonis 1925. a.

Ta kõneles 1916. a. kohta, s. o. aasta kohta, kus leidsid aset kõige arvurikkamad õhulaevade ja lennukite rünnakud Inglismaale (nimelt 41), järgmist:

„13 nädala kestel 1916. a. ilmusid vastase õhujõud Clevelandi kohale. Tulemusena langes raua tootmine 390.000 tonnile, s. o. 1/6 aasta tootmisest. Mõnedes ettevõtetes, millised töötasid sõjaväe tarbeks, pandi tähele järgmist: 1. päevadel peale õhukallaletunge kvalifitseeritud töölised oli rohkem eksimusi töö täpsuses, kui harilikult, 2. töö kvaliteet üldse langes ja 3. õhukallaletungid muutsid võimatuks ühtlase töötamise — kõigil aladel.“

Analoogiliselt mõjusid vastase õhukallaletungid Saksamaa tööstuslikele keskustele Lotringis, Luksemburgis ja Saariemaal 1916. a., s. o. ajal kus tähtsamate tööstuslike keskuste õhukaitse polnud veel küllaldaselt arenenud.

Düsseldorfi terasetehaste trusti esimees kirjutas 20. nov. 1916. a. Ülemjuhatajale järgmist: „Õhukallaletungid põhjustasid tehaste töös sääraseid seisakuid, et sõjaväe tellimisi ei suudeta täita. Õhukallaletungid pole mitte ainult sundinud vähendama ootlööd, mille tõttu tehaste tootmine on langenud umbes 30% võrra, vaid nad tekitavad isegi kartust, et ootloost tuleb lähemal ajal üldse loobuda...“

Need kartused siiski ei täitunud, ehkki õhukallaletungide arv viimase 2 sõjaaasta kestel tunduvalt suurenes.

Küllaldane ja otstarbekalt organiseeritud õhukaitse suutis kaitsta neid sõjaliselt äärmiselt tähtsaid keskusi — suurte ning tõsiste vigastuste ja purustamiste eest.

Võrdluseks on huvitav näide viimastel sõjaaastatel — sõjateatril asetsevatele tööstusettevõtetele — sooritatud õhukallaletungide kohta.

Milliste vahenditega ja kuivõrd, tolleaja kohta, tähelepanuväärt energiaga toimiti neid kallaletunge, ning kuivõrd mõjuv oli hästi organiseeritud õhukaitse vastutegevus — seda näeb kõige paremini Flandrias tegutsenud õhukaitse osade ettekandeist.

1. oktoobrist 1917. a. kuni 30. märtsini 1918. a. võeti Brügge läheduses asetsevatele dokkidele ja ladudele ette 72 õhust kallaletungi; kallaletungidest võttis osa 349 lendurit, pildudes alla 1.947 pommi. Rünna-kud jagunesid 62 päevaseks pommitamiseks, millest osa võttis 276 lendurit ning kus alla pilluti 1.677 pommi; ja 10 öiseks pommitamiseks, millest osa võttis 73 lendurit ning kus alla pilluti 270 pommi.

Neist allapillutud 1.947 pommist, umbes 100 pommi (5,1%) tabasid 2000 m pikkusega ja 800 m laisega maaala, kus asetsesid dokid. Sellejuures 20 pommi (1%) kogu arvust või 5% nimetatud maaalale visatud pommide arvust) tekitasid tõsist kahju.

Veel huvitavam, niihästi kallaletungide arvu ja jõu, kui ka õhukaitse energilise vastutegevuse suure tähtsuse seisukohalt, on õhukaitse grupi ettekanded 1918. a. juuli- ja augustikuude kohta.

Õhukallaletungide arv selle aja kestel oli 117, ületades vaid 5 võrra aprillist 1917 kuni aprillini 1918. a. asetleidnud kallaletungide üldarvu. Vastase nähtud lennukite arv suurenes 329 võrra (60%), (kuna allapillutud pommide arv tähendatud kahe kuu kestel oli vaid 57% aasta jooksul allavisatud pommide arvust. See viimane asjaolu on seletatav pommide kaalu suurenemisega.

1918. a. juuli- ja augustikuude kestel keskmiselt 24 lennukit kaks korda päevas pommitasid dokke ja ladusid. Üldse kuni 1918. a. augustikuu lõpuni nendele märkidele oli sooritatud umbes 400 kallaletungi, millest osavõttis umbes 2000 lennukit, visates alla umbes 6500 pommi, üldise kaaluga 325.000 kg, s. o. 32½ vagunit lõhkeainet teraskestades. Sellest arvust langes 1918. a. juuli- ja augustikuudele 86.000 kg. Kui liitlaste pommitajate kasutamine oleks jätkunud sama hooga kui 1918. a. juulis ja augustis, siis oleks aastase tegevuse tulemuseks olnud: 700 kallaletungi, 5000 lennukiga ja 150.000 pommiga.

Ülaltoodud arvudest nähtub, et Maailmasõja viimastel kuudel õhukallaletungid olid seotud suure pommitamisega. Seda huvitavam on ametlik teade ülaltoodud pommitamiste tulemuste kohta, mis tõendab otstarbekat õhukaitse korralduse suurt tähtsust. Võrreldes kallaletungidest osavõtnud õhujõudude suure arvuga, võib tekitatud kahju pidada väikeseks. Polnud silmapilku, kus dokkide või ladude töövõime oleks langenud. Tabamuste %, olles keskmiselt 3,5 aja kestel aprillist 1917. a. — aprillini 1918. a., viimaste kuude kestel isegi langes.

Selleasemel oli aga suuri kaotusi Brügge garnisoni, eriti aga elanikkonna hulgas.

Tööstuslike keskuste õhukaitse vajadust tõendab veel praktiline näide Maailmasõjast tööstuste produktsiooni vähenemisest õhukallaletungide mõjul.

Ajakirjas „Luftwacht“ nr. nr. 6—10 — 1928. a. leidub artikkel, millest nähtub, et Saari maakonnas, mille kohta kogutud täpsed andmed 10. septembrist 1917—6. novembrini 1918. a. — katkestati tehaste töö vastase õhukallaletungide tõttu peaaegu 300 tunniks. See tähendab tehasele, milles töötab 5000 töölisi 1.500.000 töötunni kaotust. Huvitav on samuti, et Saari maakonnas asetsevad tehased alarmeeriti sama aja kestel 29 korda teadetega vastase pommituslennukite ilmumisest. Viimased aga pomme ei pildunud. Tulemuseks oli töö katkestamine 24 tunniks, mis tehasele 5000 töölisega tähendab 210.000 töötunni kaotust. Neist näidetest peaks olema selge kuivõrd tunduvalt langeb produktsioon ja töö, mitte ainult tegelikkude õhukallaletungide puhul, vaid juba ka ainult seliste kallaletungide ähvardusel.

Pole mingit kahtlust, et tulevases sõjas tööstus, eriti aga tööstuslikud ettevõtted suurtes linnades, mis sõjaväe vajadusteks töötavad, saavad olema suurte ja tugevate õhukallaletungide — pommitamiste peamiseks märkideks.

Kuna meie keskused vastase pommituslennuväele kõik kättesaadavad on, siis peame eestoodud võimalusi juba varakult arvestama ja organiseerima vastava õhukaitse.

H. K.

Meie ratsahobuste söödanormi ja tööhulga vahekorrast.

Kuigi peale Maailmasõda mõnevõrra vaibus huvi ratsaväe vastu, on viimasel ajal sellele väeliigile järjest kasvavat tähelepanu pööratud. Erilist tähtsust omistatakse talle meie naaberriigis, Nõukogude Venes, ning tema peamine organiseerija, Budjonõi, on hiljuti püstitanud erilisi nõudeid ratsaväeosade liikumisele, väites, et ratsavägi peaks olema võimeline sooritama päevas 85 kuni 100 km rännakuid.

Kuna meiegi kaitsevägi igal ajal püüab välismaaga sammu pidada ja ka mainitud nõude täideviidavus meilgi soovitav oleks, ei ole vist üleaurune võtta vaatluse alla selle praktiline rakendatavus. Kuigi meie hobuse materjal üldiselt rahuldav on, tuleb pidada silmas, et hobune elava mootorina nõuab intensiivse töö puhul ka intensiivset kütet, s. o. suuremat söödahulka. Kui palju aga meie hobustele määratud söödanorm töötamisenergiat annab, sellesse tahaksid alljärgnevad read tuua pisut selgust.

Praegu meil maksvate normide järele ratsahobune saab päevas 3,25 kg kaeru, 7 kg heinu ja 1,5 kg põhku.

Kõigepealt vaatame, kui suurt tööhulka nõutakse meie ratsahobuselt sama aja kestel.

Maksvate eeskirjade alusel peaks ratsavägi manöövrile ja rännakute puhul tegema vähemalt 50 km pikkuse rännaku päevas. See maa tuleks katta vahelduvas käigus, s. o. 25 km sammu ja 25 km traavi. Sarnaseid rännakuid tehakse tavaliselt kaks päeva järjest, kuna kolmandal päeval on puhkus jne.

Noorte väljaõppe juures, et saada vähegi rahuldavaid tagajärgi, keskmine päevatöö on järgmine:

15 min. sammu	s. o.	1,5 km
10 „ traavi	„	2 „
10 „ sammu	„	1 „
10 „ traavi	„	2 „
10 „ sammu	„	1 „
5 „ galoppi	„	1,5 „
10 „ sammu	„	1 „
5 „ galoppi	„	1,5 „
5 „ traavi	„	1 „
20 „ sammu	„	2 „

Kokku 100 min. ja 14,5 km,

sellest on sammu 6,5 km, traavi 5 km ja galoppi 3 km.

Nüüd vaatame, kui palju nendele töödele kulub hobusel sööta.

Nagu meil teada, hobune oma keha ülalpidamiseks, ilma et ta sealjuures tööd teeks ja kehakaalust kaotaks või juurde võtaks, vajab päevas oma keha iga 1 kg peale 23 Kalorit, ning oma keha iga 1 kg edasiviimiseks sammu 1 km kaugusele 0,293 Kal., traavi 0,5 Kal. ja galoppi 0,81 Kal.

Iga 1 kg raskuse (ratsanik ja sadul) edasikandmiseks sammu 1 km kaugusele hobune vajab 0,435 Kal., traavi — 0,846 Kal. ja galoppi — 1,562 Kal.

Teades, et 1 kg kaeru annab 2364 Kal. ja 1 kg häid heinu — 938 Kal., võime teha täpse arvestuse terve (mitte haige) hobuse söödatarve kohta.

Arvestuse hõlbustamiseks oletame, et hobune kaalub 500 kg ja ratsanik ühes sadulaga 100 kg.

500 kg hobune vajab päevas oma keha ülalpidamiseks — ilma et ta tööd teeks, s. o. ainult elatissöödaks 23 Kal.×500=11500 Kal. Sama hobune rännakutel ilma koormata, s. o. ratsanikuta ja sadulata vajab Kaloreid järgmisel hulgal:

1. rännaku päev (50 km).

a) oma keha iga 1 kg edasiviimiseks sammu 1 km kaugusele vajab hobune 0,293 Kal., seega 500 kg edasiviimiseks 1 km kaugusele 0,293 Kal.×500=146,5 Kal. 25 km kaugusele edasiviimiseks aga 146,5 Kal.×25=3662,5 Kal.;

b) oma keha iga 1 km edasiviimiseks traavi 1 km kaugusele vajab hobune, 0,5 Kal., seega 500 kg edasiviimiseks 1 km kaugusele 0,5 Kal.×500=250 Kal. 25 km kaugusele edasiviimiseks aga 250 Kal.×25=6250 Kal.;

c) keha ülevalpidamiseks, s. o. elatissöödaks, nagu eespool nägime, vajab ta 11500 Kal. Kokku hobune kulutab päeva jooksul ainult enda peale

3662,5 Kal.

6250,0 „

11500,0 „

21412,5 Kal.

Sellele kalorite kulule liitub veel energia, mida hobune peab kulutama koorma, s. o. ratsaniku ja sadula edasi kandmiseks. Arvestuse käik oleks järgmine:

a) iga 1 kg raskuse edasikandmiseks sammu 1 km kaugusele vajab hobune 0,435 Kal., seega 100 kg edasikandmiseks 1 km kaugusele 0,435 Kal.×100=

43,5 Kal. Sama raskuse 25 km kaugusele edasikandmiseks $43,5 \text{ Kal.} \times 25 = 1087,5 \text{ K a l.}$;

- b) iga 1 kg raskuse edasikandmiseks traavi 1 km kaugusele kulutab hobune 0,846 Kal., seega 100 kg edasikandmiseks 1 km kaugusele $0,846 \text{ Kal.} \times 100 = 84,6 \text{ Kal.}$ Sama raskuse 25 km kaugusele edasikandmiseks $84,6 \text{ Kal.} \times 25 = 2115 \text{ K a l.}$

Raskuse kandmiseks 50 km kaugusele hobune kulutab seega:

1087,5 Kal.
2115,0 „
—————
3202,5 Kal.

1. rännaku päeval hobune kulutab enda ja ratsaniku edasikandmiseks:

21412,5 Kal.
3202,5 „
—————
24615,0 Kal.

2. rännaku päeval samapalju, nii et 2. päeva õhtuks hobune on kulutanud:

24615 Kal.
×2
—————
49230 Kal.

Sööta saab hobune kahel päeval: kaeru ä 3,25 kg, s. o. 6,5 kg, heinu ä 7 kg, s. o. 14 kg, mis kaloreisse ümberarvestatuna annab:

a) 1 kg kaeru = 2364 Kal., 6,5 kg kaeru = $2364 \text{ Kal.} \times 6,5 = 15366 \text{ K a l.}$;

b) 1 kg häid heinu = 938 Kal.; 14 kg heinu = $938 \text{ Kal.} \times 14 = 13132 \text{ K a l.}$

Kokku hobune saab kahe päeva jooksul energiat kalorites:

15366 Kal.
13132 „
—————
28498 Kal.

Nagu eespool nägime, hobune kulutas aga kahel rännaku päeval 49230 Kal., kuna sööda näol sai kõigest 28498 Kal., seega pidi ta ülejäänud 20732 Kal. andma oma kudedest, kaotades seega kehakaalu.

Kõigi välismaa armeede ratsaväes on rännakute puhul kolmas päev ettenähtud puhkuseks just sellepärast, et hobuse keha võiks end tasakaalustada, s. o. seda energia puudujääki katta, mis kahe eelmise päeva ülepingutuse tõttu on tekkinud.

Meie päevane söödanorm 3,25 kg kaeru ja 7 kg heinu annavad 14249 Kal. 3. rännaku päeval, s. o. puhkepäeval, hobune täiesti jõude olles tarvitab elatissöödaks ikkagi 11500 Kal., seega sel päeval jääb sööda näol saadud kalorite hulgast üle 14249 Kal. —

11500 Kal. = 2749 Kal., mis lähevad eelmisel kahel rännakupäeval tekkinud energia puudujäägi katteks. Puudujääk oli 20732 Kal. ja kolmanda päeva ülejääk 2749 Kal., mis puudujäägi katab ainult osaliselt, kusjuures jääb ülekulutatuks 20732 Kal. — $2749 \text{ Kal.} = 17983 \text{ Kal.}$, millise puudujäägiga hobune peab minema järgnevatele rännakutele, kusjuures puudujääk aina edasi kasvab.

Nüüd vaatleme energia (sööda) tarvet teisel juhul, s. o. tööl noorte väljaõppe ajal.

Elatissööd	11500 Kal.
6,5 km sammu	1235 „
5 „ traavi	1673 „
3 „ galoppi	1684,6 „

Kokku 16092,6 Kal.

Päevas saab hobune aga sööda näol, nagu juba nägime, ainult 14249 Kal., seega on puudujääk $16092,6 \text{ Kal.} - 14249 \text{ Kal.} = 1743,6 \text{ K a l.}$

See puudujääk kasvab iga õppeperioodi päevaga samuti järjest suuremaks.

Nagu selgus, pole hobune praeguse söödanormi juures ilmselt suuteline sooritama eespoolmainitud tööhulka. Jääb üle veel vaadata, kui palju hobune võib teha tööd, selle normi juures (3,25 kg kaeru ja 7 kg heinu), mis annab 14244 Kal.

Võttes vaatlusele kolmepäevase rännaku-perioodi, teame, et hobune selle aja jooksul saab sööda näol 42732 Kalorit, millest kolme päeva jooksul tarvitab elatissöödaks 34500 Kal., kuna kaheks tööpäevaks jääb üle energiat 8232 Kalori näol, millest 2726 Kal. ta saab kätte samal päeval, kuna puuduva osa katab kolmanda ehk puhkuse päeva puhul tekkiv ülejääk.

Selle energia hulgaga võiks hobune päevas sooritada järgmist tööd:

Sammu 9,5 km	— 1805 Kal.
Traavi 7 „	— 2342,2 „

Kokku — 4147,2 Kal.,

mis kahe rännaku päeva jooksul annab $4147,2 \text{ Kal.} \times 2 = 8294,4 \text{ Kal.}$, seega sooritab ta umbkaudu just tolle tööhulga, mille võimaldab söödast saadud kalorite arv.

Nii siis meil praegu maksvate söödanormide juures ratsahobune võib kehakaalust kaotamata päevas maha sõita 16,5 km, sellest 9,5 km sammu ja 7 km traavi, kusjuures iga kahele rännaku päevale peab järgnema puhkepäev.

Nüüd vaatame, kui palju sama 500 kg hobune võib tööd teha noorte all praeguse söödanormi juures.

Tuletades veelkord meelde, et hobune sööda näol saab päevas 14249 Kal., millest elatissöödaks kulub 11500 Kal., kusjuures töötamiseks jääb vaid 2749 Kal., oleks meie ratsahobuse ratsionaalne töö noorte väljaõppe perioodil järgmine:

15 min. samm	— 1,5 km
5 „ traavi	— 1 „
10 „ samm	— 1 „
5 „ traavi	— 1 „
10 „ samm	— 1 „
7 „ galoppi	— 2 „
15 „ samm	— 1,5 „

Kokku 67 min. 9 km, seega samm 5 km, traavi 2 km ja galoppi 2 km.

5 km samm ühes ratsaniku kandmisega nõuab 950 Kal.; 2 km traavi ühes ratsaniku kandmisega nõuab 669,2 Kal.; 2 km galoppi ühes ratsaniku kandmisega nõuab 1122,4 Kal. Kokku 2741,6 Kal.

Kokku võttes: hobune võib noorte all väljas tööl olla ainult 67 min. läbistades sealjuures eelmainitud maa antud käikudes. Tahetakse aga kauem hobust tööl hoida, siis tuleb traavi või galoppi vähendada.

Ülalpool toodud töö arvestus oleks noorte väljaõppel maksimaalne tööhulk, mis hobused võivad sooritada, ilma et nemad keha-kaalust kaotaksid. Selle juures peavad neil hobustel rännakud, taktikalised õppused ja hüpped täiesti ärajääma.

Muidugi teoreetiliselt oleks võimalik vähese söödanormi peal olevate hobustega vahetevahel ka suuremaid õppusi pidada, kui lasta neil hobuseil mõni päev seista, s. t. energiat koguda, kuigi ka seda kogumist valitsevad tõkestavad seadused, mis tal lasevad areneda ainult teatud piirini, ent hobused ei ole siis enam regulaarses treeningus ja intensiivsemal õppusel ning kiirete käikude puhul ei pea nende kops, süda ega lihased vastu ja suurendatud tööga kaasas käivad ülepingutused võivad põhjustada üldist kurnatud olekut ning mitmesuguseid raskeid haigusi.

Kõik eespool toodud väited on mitmel korral kahes allüksuses läbiproovitud ja tõestust leidnud ega taha siin sugugi esineda ainult kuivade teoreetiliste arutlustena, vaid moodustavad allüksuse ülematel ühe valusamaid küsimusi õppekavade koostamisel, kuna mõjuvad pidurdavalt õppuste rajamisele laialatuslikumale alusele.

Et meie kaitseväge ratsahobuse söödanorm intensiivseks tööks tõesti liiga väike on, ei tohi vist olla kaheldav, kui võrrelda teda välismaistes kaitsevägedes kindlaksmääratud söödanormidega:

Rootsi

	harilik	väli
kaeru	5 kg	5,5 kg
heinu	5 „	4 „
põhku	3,5 „	3 „
õlikooke	—	3 „

Inglis.

	harilik	väli
kaeru	4 kg	5 kg
heinu	5 „	5 „
põhku	3,25 „	3,25 „

Ameerika.

kaeru	5 kg
heinu	5,5 „

Saksa

kaeru	5,5 kg
heinu	2,5 „
põhku	3,5 „

Prantsus

kaeru	5 kg
heinu	3,5 „

N. - Vene

kaeru	5 kg
heinu	4 „

Praegu Eestis.

kaeru	3,25 kg
heinu	7 „
põhku	1,5 „

Siit näeme, et kaeru ja põhku saavad meie hobused kõige vähem, madala toiteväärtusega sööta — heina — aga kõige rohkem. Miks ratsahobustele teistes riikides heinu vähe antakse, selle kohta võiks tuua üksikasjalisemaid põhjendusi — kuid praegu olgu öeldud ainult niipalju, et peamiselt heinaga söötmine takistab hobuse hingamist ja teeb ta loiuks. Samuti energia hulga poolest, mida meie söödanorm annab hobusele, on meie hobuste toitmisviis — võrreldes teiste riikide söödanormis sisalduva energia hulgaga, vägagi vaieldav oma otstarbekuselt. Seepärast ei või meie hobustelt, s. o. ratsaväelt nõuda kaugeltki neid norme töö mõttes, mida teiste riikide ratsavägi näitab, kuna meie mootorid, s. o. hobused saavad ju palju vähem küttainet, ehk sööta. Sööda nappusest tingitud vähese ning sealjuures veel aeglase liikumise tõttu ei arene ka meie ratsahobuste lihased suurtele pingutusile.

Sellega peaks olema igale selge kui raskesse olukorda on asetatud ratsaväe kaader. Ühest küljest tema hobustelt nõutakse suurt liikumisvõimelisust — toetudes vastavatele eeskirjadele — mida aga elav mootor, hobu-

ne, ei saa anda, sest temal puudub vastav kütteaine — sööda näol; teiselt poolt nõutakse aga samuti ka hobuste head kehaseisu. Selletõttu rivi kaader paratamatult käib „sirgeid“ ja „köveraid“ teid, et mõlemaid nõudeid rahuldada, mis talle pahatihti ka pealiskaudeslt õnnestuda võib. Sarnane olukord aga ei tohiks kesta, kuna tema püsimsel pole ratsaväes saavutatavad need töö-

tulemused, mida ta riigikaitse huvides tingimata saavutama peaks.

Kuigi rahvamajanduslikult seisukohalt kokkuvõttes igal alal väg soovitatav on, ei tuleks teda siiski arendada peaaegu ebaproduktiivsuse piirini ja tuleb kindlasti loota, et ka kõne all olnud küsimuses asjaomased isikud kaalumisele võtavad, kuivõrd eespool kirjeldatud olud parandatavad oleksid.

A. P.

Moto-meh osade vastu võitlemine varitsemisega.

Leitnant A. Kask.

1. Üldmõisted.

Kaasajal tehakse mitmekesiseid katseid moto-meh väeosade kasutamiseks. Nende peamiseks tegevuse eesmärgiks seatakse hoogsa, jõulise löögi andmist.

Olenevalt sellest tuleb mitte üksinda soetada moto-meh osade vastaseid võitlusvahendeid, vaid ka uurida võitlusviise, mis võiks nende vastu kasutada.

Kui väeosad on rikkalikult varustatud soomuselõrje vahenditega, ei tekita moto-meh osadega võitlemine ülepääsematu raskusi.

Kalli hinna tõttu väikeriikide sõjavägedes ei ole võimalik varustusele võtta kõiki moodsaid tankitõrje vahendeid, vaid võitlust tuleb alata olemasolevate võitlusvahenditega, ehkki viimased ei ole otsekohe määratud kiire käiguga ja tugeva soomusega lahingumasinate vastaseks võitluseks.

See sunnib suurimal määral pöörama lähelepanu moto-meh osade vastu võitlusviiside väljakujundamisele, vastavalt ühele või teisele lahinguolukorrale.

Võitlusviiside ja võtete otsimisel ei saa igakord välja minna vastase moto-meh osade purustamise või lõpliku purustamise püüdest, vaid tihti tuleb eesmärgiks seada vaid vastase tegevuse aeglustamine ja väiksemate kaotuste tekitamine.

Moto-meh osade vastu võib teostada edukalt varitsemisega, eriti manööversõja olukorras.

Varitsemise eesmärgiks on, kasutades ootamatust ülimal määral, vastasest mitmekordselt väiksema ja tehniliselt nõrgemini varustatud meeskonnaga segi paisata vastase liikumiskord ja tekitada temale kaotusi, mis üldiselt kogu vastase tegevust aeglustab.

2. Varitseva osa koosseis.

Varitseva osa suurus ja koosseis oleneb sellest, millal ja missugusest väeüksusest see välja saadetakse ja kui suuri tagajärgi varitsemisest soovitakse.

Varitsemist on võimalik korraldada peamiselt luuretegevuse ja taandumise juures. Kui luureosade varitsemine on rohkem juhuslik, siis taandumisel võib varitsemist korraldada kindla läbitõotatud plaani järgi, ja selleks juba varem vajalikke ettevalmistusi teha.

Kui ühel või teisel juhtumil on eesmärgiks segada vastase suurema kolonni liikumist, siis peaks varitsevas üksuses vähemalt olema:

- 1 kuni 2 rühma laskureid, igas rühmas 3—4 täpsuskütiti;
- pool rühma pionere, ja
- 1 kuni 2 tankitõrje suurtükki.

Viimaste puudumisel tuleb kasutada kerget kahureid. Suuremat üksust varitsema määrata ei ole otstarbekohane, sest tema juhtimine muutub raskeks ja selletõttu edu saavutamise üldse küsitavaks.

R. k. osi ei ole kohane määrata varitsejateks, sest r. kuulipildujate tagasitõmbumine vastase otseses läheduses on raskendatud. Pealegi on r. k. kaugetule relv, missuguseid ülesandeid varitsemise juures täita ei tule.

Varitsev osa tuleb püüda motoriseerida igal võimalikul juhtumil. See annab varitsejatele võimaluse kiiresti tagasi tõmbuda vastase mõjupiirkonnast, et edaspidi samalaadilisi ülesandeid täita.

Varitsemist võivad teostada ka vähemad ratsaväe osad, kuid seda ainult eriti soodsate maastikutingimuste juures. Suurem hobuste koondis võib kergesti enneaegselt avastada varitsejaid, kuna hobuseid ei saa

maha jätta väga kaugele varitsemiskohast, sest niipea kui on asunud tulevahetusse vastasega, muutub ratsaväe üksus harilikuks jalaväe osaks, kui tal puudub võimalus kiireks kadumiseks.

Väiksemate ratturiüksuste kasutamine varitsemiseks on samuti võimalik. Suuremat ratturiüksust ühte punkti varitsemiseks ei ole otstarbekohane määrata, sest tagasitõmbumine pika kolonnina muutub aeglaselt ja segaduste tekkimine on vältimatu.

Olukorra sunnil varitsemist võib korraldada ka harilikkude jalaväe osadega, olgugi et nende taandumine vastase moto-meh osade tegevuspiirkonnast on seotud raskustega.

3. Varitsejate võitlusvahendid.

Varitsejate varustamisel relvade ja laskemoonaga tuleb pidada silmas nõuet, et tulelööök oleks võimas ja et ta ühtlasi suudaks mõjutada ka soomusmasinate tegevust.

Laskuriõsadele tuleb anda üldiselt nende harilik varustus. K. kuulipildujate arvu suurendamisega on võimalik tõsta tulejõudu.

Püstol-kuulipilduja on varitsejatele väga kohane relv, eriti motoriseeritud kolonni ja lahliste masinate tulistamisel.

Käsigranaate peab olema kõigil võitlejatel. Suurem osa neist tuleb siduda puntrasse ja ette valmistada tankide lülilu alla viskamiseks.

Käsigranaadi pundarde valmistamiseks on soovitatav muretseda sellekohased ühendusrõngad või sidemed, millede abil on võimalik kiiresti käsigranaate puntrasse liita ja vajaduse korral jälle lahutada.

Võimaluse korral pioneriüksusel on kaasas ka tankitõrje miine lühemaulatustlikkude tõkete loomiseks.

Peale tõkete valmistamise võtavad pionerid osa ka tulelöögist, milletõttu peale harilikkude töövahendite peavad olema kõik varustatud vintpüssidega ja käsigranaatidega.

Kuulipilduja ja püssi laskemoonast peab vähemalt 50% olema soomustlähbistavaid kuule.

4. Varitsemiskoha valik.

Varitsemiskoha valikust olenevad suurel määral varitsemistegevuse tagajärjed.

Täpsema luure juures on võimalik varitsejad niiviisi asetada, et nad võivad vaenlase vastutegevuse eest väheste kaotustega ära libiseda, kuna ise vastase liiklemiskorra põhjalikult segi paiskavad.

Lahtisel maastikul on varitsemine kas läiesti võimatu suurematele osadele, või raskustega seotud. Siiski leidub peaaegu igal maastikul väiksemate varitsemisgruppide moondamiseks võimalusi. Rohkem raskusi tekitab vastase tule all tagasitõmbumine.

Suuremaid tagajärgi võib varitsemine anda ikkagi kinnisel maastikul.

Tuleb valida alati niisugune koht, kust vastane on sunnitud kolonnis läbi minema. Selleks osutuvad enamikus metsade ja asulate vahelised teed.

Varitsemiskoha valik loodusliku tõkke ette on tihti kindlustuseks, et vastast on võimalik tabada kolonnis, kuna ülekäiku ei ole võimalik läbistada hajutatud liikumiskorras.

Pideva loodusliku tõkke puudumisel tuleb läbipääsudele ehitada kunstlikke tõkkeid, sest varitsemistegevus ühes tõkete kasutamise annab suuremaid tagajärgi. Vastase tähelepanu on kistud ühelajal tõkete kõrvaldamisele ja nende ületamisele kui ka varitsejate tegevuse vastu. Sel teel on võimalik vastase kolonnis suuremat segadust tekitada.

Kaitseolukorras on võimalik juba varakult nendel suundadel, kus võib intensiivset vastase moto-meh osade tegevust oodata, varitsemiskohti luurata ja sinna vajalikke tõkkeid ehitada.

5. Varitsejate paigutus.

Varitsejate paigutuse juures tuleb kõigepealt pidada silmas moondamise nõudeid.

Kui varitsev osa on suurema koosseisuga, tuleb see asetada väiksemate gruppidega vastase liikumissuunale. See hõlbustab moondamist ja annab võimaluse pikema vastase kolonni vastu teotsemiseks.

Gruppide tegevuse hõlpsamaks juhtimiseks tuleb need nummerdada.

Varitsejad võib asetada kas ühele poole või mõlemale poole teed. Asetamisega kahelepoole teed on võimalik saavutada suuremat efekti, sest tulelööök on mõjuvam ja vastane satub rohkem segadusse, kuid selle vastu on kogunemine taandumiseks raskem.

Varitsejate paigutamisel mõlemale poole vastase liikumissuunda, tuleb grupid asetada malekorras, et hoiduda oma osade tulistamisest.

Igale grupile tuleb määrata kindel tulistamisala, mille piirid teisel pool teed asuvad oma osi ei riivaks.

Kogunemispunktid määratakse kas igale grupile eraldi, või mitmele grupile koos, nii et igas kogunemispunktis oleks vähemalt

Kolonel Karl Kool †

In memoriam.

1. novembril s. a. lahkus õnnetu surma läbi omas parimates eluaastates varustusvalitsuse Tehnilise Asjanduse juhataja kolonel Karl Kool, jättes leinama noore abikaasa ja arvuka kogu kaasteenijaid ning sõpru. Olles oma iseloomult avameelne ja otsekohene oli kadunu suures lugupidamises oma kaasteenijate ja sõprade keskel. Omades õrna ja tundelise hinge mõistis ta oma alluvaid ja kaasteenijaid juba poolelt sõnalt ning oli neile alati abiks ja toeks.

Teenistuses kohusetruu, alati korrektne ja täpne ning kiire oma otsustes jättis kadunu kõigile unustamata mälestused. Olles laialdaste huvidega ja laialdase silmaringiga leidis kadunu mahti oma otsekohese töö kõrval osa võtta mitmesugustest seltskondlikkudest organisatsioonidest, kus erilise poolehoiu võitis oma sõbralikkuse ja otsekohesusega.

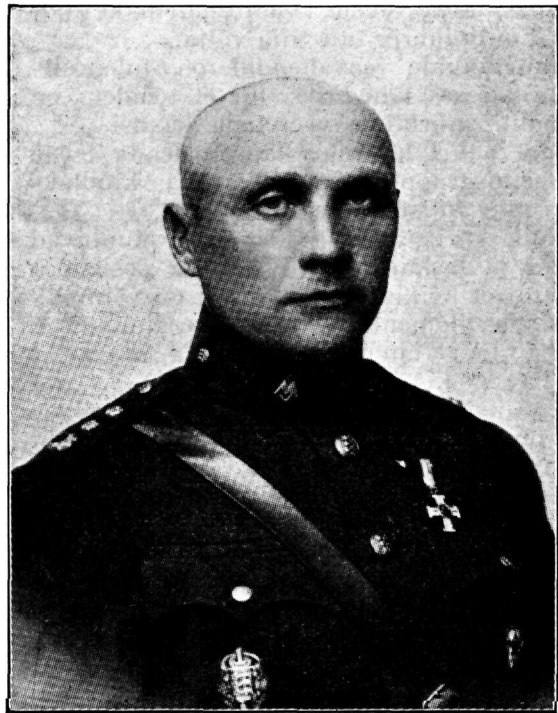
Eriti valusas leinas mälestab teda kui oma andekamaid juhte, lugupeetud ja armastatud kaasteenijat ning head sõpra kaitseväge, kellega kadunu oli ühte kasvanud ihu ja hingega.

Olgu kerge Sulle kodumaa muld!

*

Kol. Karl Kool on sündinud 20. märtsil 1891. aastal. Ta õppis Tartus Aleksandri gümnaasiumis, mille lõpetamise järel 1912. aastal astus Tartu ülikooli õppima matemaatikat. Maailmasõja puhkedes 1914. a. augustis Karl Kool astus vabatahtlikult suurtükiväkke, kus 1915. a. märtsikuus ülendati lipnikuks. Hiljem, 1916. a. aprillis ta lõpetas ekstermina Mihaili suurtükiväe kooli ja ülendati nooremleitnandiks. Maailmasõja lahingud tegi kaasa peamiselt Galiitsia frontil. Pärast revolutsiooni K. Kool tuli 1918. a. Poola kaudu kodumaale, leidis aga siin ees Saksa okupatsiooni. Et tal kui tõsisel sõjamehel kodumaal midagi teha ei olnud, siirdus sel ajal koos teiste Eesti ohvitseridega tagasi Petrogradi, kust mindi edasi Murmanisse Inglise sõjaväkke.

1919. a. veebruaris ta tuli tagasi kodumaale, kus määrati 2. suurtükiväe polgu patareiuülemaks. Vabadussõja lahingutes oli 1919. a. mailkuuni, mil lähetati sõjakooli juurde patareiuülemaks. 1921. a. oktoobrist kuni 1923. a. augustini K. Kool oli soomusrongide brigaadi suurtükiväe inspektoriks ja hiljem 1. soomusrongide

Kolonel Karl Kool †

rügemendi ülema abiks. 1925. a. ta astus Kõrgemasse sõjakooli ja saadeti pärast lõpetamist tagasi 1. soomusrongide rügementi, kus täitis ülema kohuseid 1928. a. jaanuarist kuni sama aasta detsembrini. Siis ta määrati suurtükiväe inspektori abiks, missuguselt ametikohalt ta nimetati käesoleva aasta märtsis varustusvalitsuse tehnilise asjanduse juhataja kohuste täitjaks. Ta võttis aktiivselt osa ohvitseride kogude tööst, kuuludes palju kordi ohvitseride kogude juhatustesse ja revisjonikomisjonidesse. Käesoleva aasta aprillikuus kol. Kool valiti vabariigi ohvitseride keskkogu revisjonikomisjoni liikmeks. Vabadussõjas ülesnäidatud teenete eest kadunu sai 1. liigi 3. järgu Vabadusristi ja rahalist autasu. Peale Vabadusristi ja kaitseliidu Valge risti on tal rohkesti välismaalisi autähti ja aumärke.

üks veovahend. Veovahend tuleb asetada kogunemispunkti lähedusse ja hoida sõiduvalmis.

Täiesti kinnisel maastikul võib kogunemispunkt olla varitsejate asukohale õige lähedal, sest see võimaldab kiiret lahtikiskumist vastasest, niipea kui ülesanne on täidetud.

Kui vaenlase liikumissuunalt toovad teed kogunemispunkti, siis tuleb need sulgeda tõketega.

Terve varitseva üksuse jaoks määratakse oma kogunemispunkt, mis on juba tagapool mõne teeristi läheduses.

Kui jalaväest koosnevad varitsemisgru-

pid paigutatatakse tõkete ette, siis suurtükid tuleb asetada tõkete taha nende varjule.

Suurtükkide kaugus tõketest olgu 400 kuni 500 m. See ei anna võimalust vastase soomusmasinatele tõkete tagant suurtükke mõjuva kuulipilduja tule alla võtta.

Suurtükkide veovahendid on tulepositsiooni otseses läheduses, nii et nendeni on võimalik suurtükke veeretada käsitsi.

Igal suurtükil olgu täpselt teada teiste varitsemisgruppide asukohad ja kindlaks määratud tulistamis sektori piirid.

Kõik varitseva osa koosseisu kuuluvad relvad ja laskurid tuleb asetada positsioonile, nii et kõikide relvade tuld on võimalik kasutada momentaalselt vastase ilmumisel.

Varu jätmiseks ei ole mingit otstarvet.

Võitlusvalmis asuvad varitsejad niipea kui on oodata vastase ilmumist. Teateid vastasest varitsejad saavad sellelt üksuselt, kust ta on pandud välja, ning peale selle oma vaatlusega.

Kui varitsejad on asunud asulate rajooni, peavad nad välja panema valvepostid, kes ei võimalda asula elanikkudel lahkuda vaenlase poole.

6. Tegevus vaenlase ilmumisel.

Et varitsemine annaks soovitud tulemusi, peavad varitsejad jääma vastasele märkamatuks kuni kolonni ilmumiseni.

Vastase kolonni jõudmisel varitsejate kohta, avatakse järsu hoobina mõjuv tuli.

Tule avamine võib sellejuures sündida ainult varitseva üksuse juhi korraldusel — tema signaali või märguande peale.

Tule avamise kohta tuleb juhil enamasti alati otsus teha alles vastase ilmumisel.

Ette näha tuletegevuse ja varitsemise käiku on võimalik ainult üksikutel juhtumitel, ja siiski ainult üldiselt. Näiteks on mõnikord otstarbekohane vastase eelosad läbi lasta ja tuli avada peajõudude pihta. Sel juhtumil ei ole võimalik vaenlase tegevust aeglustada tõkete, kuna tee suund tuleb vabaks jätta, vaid peab teotsema ainult tulega.

Suurtükkide tegevus tuleb kokkukõlastada teiste varitsemisgruppide teotsemisega. Nad avavad tule ainult nende vastase masinate pihta, mis on möödunud varitsevast osadest, tulistades ceskätt soomusmasinaid.

Et tegevus peab olema äärmiselt kiire, siis tulistamise kestusel ei ole võimalik relvadele täpsamaid tuleülesandeid anda. Ka ei ole võimalik kord avatud tuld enne taandumist katkestada.

Iga laskur ja relv tulistab, silmas pidades üldisi tulistamisala piire, kõige lähemat vastase lahingumasinat või selle meeskonda.

Motoriseeritud kolonni tabamisel tuleb kõigepealt tulistada masinajuhti ja alles siis meeskonda.

Üleni soomusega kaetud tankette ja soomusautosid tulistatakse soomustlähbistavate kuulidega, püüdes tabada kere tagumist osa, kus soomus on nõrgem.

Tankide ilmumisel tuleb tulistada ainult nende vaatluspilusid ja lülükute alla visata käsigranaatide puntraid.

Täpsuskütid valivad välja omal algatusel hädaohtlikumaid tanke ja pimestavad nende meeskonna pilude pihta suunatud täpse tulega.

Niipea kui vastane on suutnud omalt poolt avada mõjuva tule, või kui on karta ümberpiiramist, kaovad varitsejad.

Kui siiski vastasel läheb korda mõne oma üksusega varitsejaid ümber piirata, peavad need laiali valguma ja vastasest läbi tungima, et määratud kogunemispunkti jõuda.

Tagasitõmbumisel võivad varitsejad arvestada seda, et vastane otsekohe püüab end korraldada ja edasi liikuda, niipea kui ta varitsejatest vabaneb, mille tõttu tihti osutub raskeks eraldada ühte vähemat osa varitsejate pikemaks jälitamiseks.

See annab varitsejatele võimaluse pärast lahtikiskumist end jälle korraldada järgnevaiks varitsemiseks uues kohas.

7. Kokkuvõte.

Varitsemistegevus annab ainult siis suuremaid tagajärgi kui ta on kindlalt juhitud ja kui meeskond on selleks välja valitud.

Motoriseeritud kolonnide peale mõjub varitsejate ootamatu löök igal juhtumil massendavalt. See tõstab ühtlasi varitsejate meeleskindlust ja annab hoogu edaspidiseks sellelaadiliseks tegevuseks.

Puhtmehhaniseeritud osade tegevust suudab varitsemine ainult ajutiselt takistada, kuid mõjuvate kaotuste tekitamine on küsitav. Aga ka siis, kui varitsejad on sundinud vaenlast ajutiselt peatuma, on varitsemistegevus oma eesmärgi saavutanud.

Et tulevikusõjas tegevusse saadetakse moto-meh osad, kes peavad rindest läbi tungima ja tagalas teotsema, siis avaneb nende vastu võitlemisel soodsaid varitsemisvõimalusi.

Mitte üksinda rindel teotsevad osad, vaid ka kõik sügavamal seljatanguses asuvad

varud kui ka tagala kaitsemeeskonnad peavad olema ettevalmistatud varitsemiseks.

Eriti sõja alul, kui rinne on stabiliseerumata ja mobilisatsioon alles läbiviimisel, võib piiriäärsetes rajoonides vastase ootamatu sissetungi korral vastupanu meie olu-

des kujuneda partisaantegevuseks, kus tuleb varitsemist rohkesti kasutada.

Selle tõttu peaks varitsemistegevus elavat käsitlemist leidma juba praegu rahuaegse väljaõppe juures.

Kuidas venelased kasutavad tankette lahingus.*)

Major J. Tomson.

4. Tanketid kohtamislahingus.

Tanketi liikuvus, vähene nähtavus ning väike tabatavus teevad temast väärtusliku relva kohtamislahingu olukorras, kus vastasel puuduvad organiseeritud positsioonid. Sellises olukorras venelased kasutavad tankette väga mitmeti, olenevalt väeüksuse suuruselt, temale juurdeantud tankettide arvust jne.

Kohtamismarsil tanketid liiguvad hüpetena avangardi või „peasalga“ („golovnoi otrjad“) ja peajõudude kolonni vahel. Kohtamislahingu ootel tanketid reeglipäraselt kannavad luure-iseloomuga teenistust: nad visatakse kaugele oma väeosade ette, kus neilt nõutakse julgeid kallaletunge vastase eelosadele, viimastest läbimurdmist ja löögiammist vastase kolonnidele. Tanketigrupi iseseisev ootamatu löök vastase lähenevatele kolonnidele peab nad segi paiskama, kuna tankettide edaspidine tegevus koos väekoondise peajõududega viiks vastase lõplikule purunemisele. Kui väeüksustele on juurde antud tankette rohkel arvul, siis ainult osa neist visatakse ette, kuna teine osa tankette teotseb kogu aeg koos peajõududega, et tagada edu pealöögi suunas. Oma vägede ette visatud tanketid teotsevad kas väeüksuste tavaliste luureorganite (luuresalga, luuregrupi või patrulli ja piilkonna) koosseisus või omaette ühikutena.

Vaatame tankettide iseseisvat tegevust väekoondise raamides.

Tanketigrupi etteviskamisel väekoondise (näit. diviisi) ülem annab grupiülemale teotsemisuuna ja arvatava objekti, samuti rajooni, kuhu tuleb koonduda pärast ülesande täitmist. Vastase kolonnide avastamisel, tankettide suunamisel vastase kolonnidele ja sidepidamisel väekoondise ülemaga loodetakse mõjuvat abi lennukitelt.

Seesugune tanketigrupp läheneb lahinguväljale oma valveosade ja luurepiilkondade katte all, püüdes tabada vastase kolonne ootamatult. Tanketigrupi ülem, liikudes valveosade juures, peab kiiresti hindama olukorda ning võtma otsuse vastase kolonnide ründamiseks ootamatu löögiga, näidates alluvatele kätte löögisuuna maastikul. Sellejärele tanketiüksused hargnevad käigu pealt, hoidudes ootamatuse elementi vähendavatest peatustest, ja ründavad neile määratud objekte-kolonne. Esimesele rünnakule võivad järgneda veel korduvad rünnakud uuteft piiralalet, kui väekoondise ülem pole teinud teissugust korraldust, näit. tanketigrupi ühinemiseks peajõududega või teotsemiseks uues suunas.

Kuna tankettide tegevusest luureorganitena oma vägede ees oli juba jutt käesoleva kirjutise esimeses osas, siis vääriski veel vaatlemist tankettide omaette tegevuse eelsalgana („peredovoi otrjad“), milline saadetakse välja näit. RKKA laskuridiviisist kuni 15—20 km kauguseni peajõududest — eesmärgiga vallutada ning hoida enda käes teatav piirala. Seesuguse eelsalgana esineb venelastel tugev tanketigrupp, näiteks tanketikompani või tanketipataljon, milline, hoides käes teatavat piirala, ühtaegu toimetab luuret selle ees kuni temale määratud jooneni (kuni 10 km).

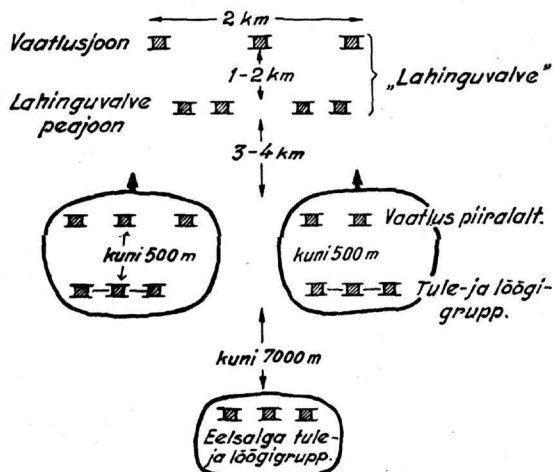
Määratud piirala vallutamiseks tanketiüksus liigub esialgu rännakukorras — rännakupatrulli ja luurepiilkondade julgestusel; vastase avastamiseks võimaluse korral aitab kaasa lennuk. Hargnemine lahingukorda toimub luureandmete põhjal, kusjuures luure peab eeskätt selgitama, kas vastase osad on juba jõudnud vallutada antud piirala või mitte.

Kui piirala pole veel vallutatud vastase poolt ja tema liikumine on luure poolt alles avastamata, eelsalk läbib selle piirala, liikudes tema ette niisugusele distantstile,

*) Vt. „Sõdur“ nr. 43 — 1934. a.

mis tagaks piirala käeshoidmise korduva-tele hoogsatele rünnakutele; see kaugus oleneb maastikust ja ajast, mille jooksul tuleb piirala enda käes hoida, kuid ei tohi ületada luuretoimetamiseks määratud joont (kuni 10 km piirala ees). Jõudnud antud piiralal ette, tankettidest koosnev eelsalk asetseb nii, et oleks tagatud luure, vaatlus ja löögid vastase lähenevatele kolonnidele. Rännaku ajal teotsenud luureorganid jätkavad oma luuretegevust, kuna rännakupatrull, tarbekorral kõvendatult, muutub lahinguvalveks („boevoe ohraneni“), jäädes umbes 3—4 km kaugusele eelsalga peajõudude ette (vt. joon. 1). Lahingu-

Tankettidest koosneva eelsalga asetus positsioonil.

Joon. 1.

valve tagab tarvilise julgeoleku, teostades vaatlust ja takistades vastase luure- ja eelosade edasitungimist. Vaatluse toimetamiseks nihutatakse piilurid-masinad üksikult või paarikaupa 1—2 km kaugusele lahinguvalveosade (lahingueelpostide) joone ette ülesandega õigeaegselt avastada vastase liikumine, jälgida tema tegevust ja informeerida sellest lahinguvalveosade ülemat. Ülejäänud tanketid lahinguvalve (lahingueelpostide) alusjoonel (1—2 km vaatlajatest tagapool) moodustavad liikuvad tulepunktid, millised vastase eelosade ilmumise korral peavad teotsema kiire manöövriga olemasolevate lähiste suunas.

Eelsalga tegevus piirala enda käes hoidmiseks seisab lühikestes, vastast kulutavares löökides-rünnakutes liikuva kaitse põhimõttel.

Juhtumil, kui määratud piirala on vas-

tase eelosade poolt okupeeritud ja on kindlaks tehtud tema suuremate jõudude saabumine, eelsalga ülem osa tankettidega, näit. kõvendatud rünnakupatrulliga ründab vastase eelosi piiralal, visates tankettide enamiku hoogsalt selle piirala ette — vastase kolonnide ründamiseks tiivalöögiga.

Jõudnud veendumusele, et vastase ründamine edaspidi ei annaks enam tagajärgi, eelsalga ülem tõmbab tankettide enamiku määratud piiralale, jätkates ülejäänud tankettidega kontakti alahoidmist vastasega ja tema tülitamist. Piiralale tõmmatud tanketid grupeerivad endid ümber ja on valmis andma vastase lähenevatele kolonnidele uusi lööke. Olles sunnitud loovutama piirala, eelsalk taandub uuele piiralale, teotseades liikuva kaitse põhimõttel.

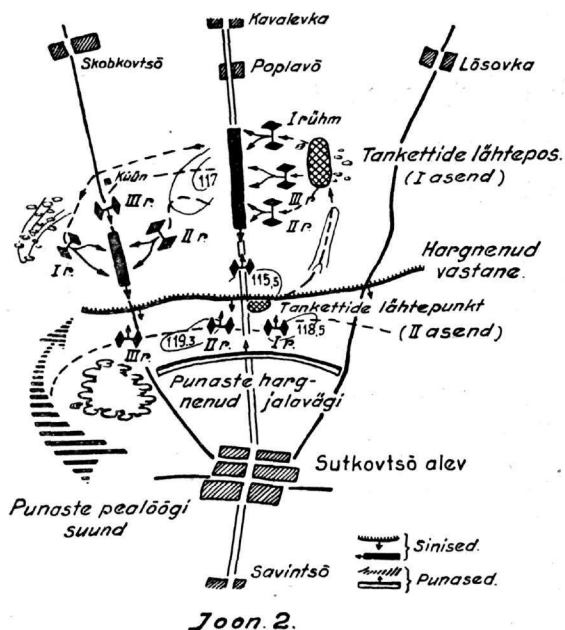
Kui tanketid teotsevad koos väekoondivise peajõududega, siis venelaste vaate kohaselt parimaid tagajärgi annab laskuri-osade ja tankettide üheaegne löök vastase tiibadele, kusjuures tanketid peavad välja jõudma vastasele seljataha. Löögi andmisel koos jalaväega vastase ühele tiivale tanketid teostavad haaramist suuremas kaares.

Eespool käsitletud üldiste põhimõtete osaliseks illustreerimiseks olgu esitatud alljärgnev konkreetne näide tankettide kasutamisest kohtamislahingu olukorras RKKA laskurirügemendis, nagu ta on toodud „Krasnaja Zvezda's“ (1933. a. nr. 144).

Punaste laskurirügement liikus rännakukorras lõunast põhja poole eesmärgiga jõuda koidikul Sutkovtso alevisse (vt. joon. 2*). Rännaku ajal rüüül sai teateid, et vastane liigub kahes kolonnis põhja poolt Sutkovtso peale, punastele otse vastu. Diviisi staabist õiendust pärides kuulis rüüül täiendavalt, et umbes kaks laskurirügementi „siniseid“ liigub Sutkovtso suunas, kusjuures ühe kolonni pea on Losovka, teise — Kavalevka küla kõrgusel. Samal ajal punaste rüüül sai käsu: „Võtta Sutkovtso alev enda alla enne siniste saabumist sinna. Teie käsutusse annan tanketikompani (15 masinat).

Kaardi järgi rüüül otsustas, et vastane on 10 km kaugusel Sutkovtso alevist, kuna kaugus rügemendist sama punktini on 15 km, järelikult vastase kolonnid võivad saabuda sinna umbes tund aega varem. Kokkukutsutud patüüüidele rüüül andis edasi teated olukorrast ja käskis kiirendada patüüülonide liikumist.

*) Mastab teadmata. J. T.

Jätkates liikumist, rügl kohtas Savintsõ külas tanketikompani ülemat, kes kandis ette käsutusse ilmumisest ja teatas, et vastase vasakpoolsel kolonni vastu on välja saadetud 2 iskuripataljoni autodel.

Hinnanud olukorda, rügl andis tanketikompani ülemale käsu: „Tanketikompanil läbibstada 20 minuti jooksul Sutkovtsõ alevi põhja serv ja, liikudes tee suunas Poplavõ küla peale, siduda vastane ühe tunni kestel põhja pool Sutkovtsõ alevit; pärast seda taanduda sama alevi põhja servale. Pealöögi rügement annab vasaku tiivaga metsatuka tagant kõrg. 117 pihta.“

Seletanud alluvaile ülesande, tanketikompani ülem viis kompani suurendatud kiirusel Sutkovtsõ alevisse, kus saatis välja piilkonnad Skobkovtsõ ja Poplavõ peale ülesandega teha kindlaks vastase jõud ja koosseis antud suunas.

Poplavõ suunas väljasaadetud piilkond teatas, et sellest külast väljus vastase jalavägi; ees liigub umbes kompani suurune rännakupatrull, kõvendatud kahe kuulipilduri-rühmaga. Teine piilkond teatas: „Jalavägi liigub Skobkovtsõ'st; tõmbun tagasi.“

Tanketikompani ülem peatas kompani kõrg. 115,5 juures ja andis kokkukutsutud rühmülemitele järgmise käsu: „Teid mööda Poplavõ ja Skobkovtsõ külast liigub vastase jalavägi; mõlemal meie piilkonnad taanduvad. Kompanil rünnata vastase kolonne lahingukursi järgi: pöösad,

kõrg. 117, küün, võsaga kaetud org. Kompani lahingukord rünnakul määrustikuline. III rühma ülemal jätta siia kõrgendiku juurde üks jagu ülesandega toetada rünnakut kuulipildurijärgi kohapealt. Rünnaku signaal — rakett, muud signaalid tänase kooditabeli järgi. Kohe järgneda mulle orgu mööda lähteasendile, mis meist paremal pöösastikus.“

Jõudnud rünnaku lähtealusele, kompül näitas rühmadele kätte positsioonid ja asus vaatlema vastase liikumist.

Umbes kilomeetri kaugusel paistsid vastase „katsesarved“, nende taga „südamik“ — rühm, siis kompani ja lõppeks peajõud.

Niipea kui kolonni keskkohast saabus pöösastiku jooneni, kompül andis rünnakusignaali. Tanketikompani ründas vastase kolonni kogu tema sügavuses. Vastase jalavägi hajunes ja püüdis end varjata maastikuvoltides. Tanketid tulistasid vastase jalaväe mahaheitnud grupikesi ja jätkasid liikumist lahingukursi järgi.

Segi paisanud ühe kolonni, tanketikompani ülem otsustas viivitamatult ning ilma peatuseta rünnata ka teist kolonni, milline liikus Skobkovtsõ külast Sutkovtsõ alevisse. Välja jõudnud kõrg. 117 harjale, kompül nägi, et teine siniste kolonn liigub umbes 700—800 m kaugusel.

Oli vaja muuta kompani suunda 45° võrra. Liikudes ette kompül andis signaali „tee nagu mina!“ ja pööras oma tanketi vastase kolonni saba suunas. Sellejärele muutsid oma liikumissuunda ka tanketirühmad ja läksid rünnakule.

Vastane avas tankettidele tule väikekaaliirilisel suurtükist ja varsti langes rivist välja kaks tanketti. Kolonnil läks korda hargneda ja maha heita, mida õieti ründajad taotlesidki, tõmbudes tagasi teele ja kadudes vastase silmist.

Varje taga vaadati üle tanketid ja laskemoon. Kuna põlnud veel saabunud aeg tagasitõmbumiseks Sutkovtsõ alevi põhiaservale, siis kompül andis kokkukutsutud rühmülemitele käsu: „I ja II tanketirühmal siduda vastane kõrg. 118,5 ja 119,3 ioonel, III rühmal — metsaserva joonel. Kell 1700 alata taandumist Sutkovtsõ alevi põhiaservale.“

Korduvate löökidega tanketirühmad hoidsid vastast kinni 3—4 km põhja pool Sutkovtsõ alevit kuni määratud kellaajani. See võimaldas punaste rügemendil enda alla võtta Sutkovtsõ alevi ja anda sealt vastasele kavatsatud lööki.

(Järgneb.)

Bibliograafia.

Kas Vislal sündis ime ?

Czy nad Wisla byl cud? – Kol. k. s. dipl. Rola-Arciszewski.

„Polska Zbrojna“ 15.08. – 25.09. s. a.

Ajalugu näitab, et inimesed tihti ei suuda õiglaselt hinnata suuri sündmusi, eriti aga neid isikuid, kel on olnud tähelepanuväärseid teeneid rahvaste ning riikide elu arendamisel. Seda tõendab väga piltlikult Miltiades'e, Sokrates'e, Aleksandri, Caesari, Wallensteini ja paljude teiste suurte meeste kurb saatus. Põhjuseks näib olevat asjaolu, et teist kuulsuse kõrgusele tõusma nähes inimene sealjuures paratamatult õpib tundma oma enda isiku madalat väärtust. Nii-sugune mõte on aga harilikult talumatu keskmisele inimesele ja sageli kutsub temas esile kadeduse tunde nende vastu, kellel on — nagu räägitakse — rohkem „vedanud“ elus. Saatuslikus lahingus augustikuul 1920. a. poola sõjavägi pani seisma selle punase laine, mis raudse rullina idast läänepoole veeredes ähvardas lõplikult purustada vana-Euroopa põlise kultuuri. Seda sündinud tõsiasja ei ole kuidagi võimalik eitada, kuid ühtlasi ei taheta ka hästi uskuda, et seesama kergemeelne ja väike poola rahvas („maly narod“), kelle nime veel mõnikümmend aastat tagasi politikamehed rahvusvahelises läbikäimises hoidusid suhu võtmast, oli saavutanud nii hiilgava võidu punaste vägede üle. Seepärast mõneltpoolt on hakatud lahingut Vislal hüüdma imeks, nagu ka prantslased nimetavad oma Marne'i operatsiooni („cud nad Marna“). Marne'i ja Visla lahingute vahel tõesti paistab olevat väga palju ühist; võiks isegi öelda, et ajaloos ei leidu kahte teist lahingut, kus sündmuste käik oleks nii üllatavalt ühesugune. Kuid ühtlasi mõlemas neis lahingus on ka tähtsaid, põhimõttelise iseloomuga erinevusi. Me tunneme kaht doktriini: esimene neist, kandes Napoleoni nime, taotleb massi hävitamist; teine, Hannibali omaks loetud, püüab paralüüsida selle massi tegevust. Esimene seab omale eesmärgiks taranina purustada vastase jõud, kuna teine jälle tahab vastase sissepiiramisega halvata tema osade liikumis- ning teovõimet, nagu see sündis, näiteks, Sedani juures. Sakslased 1914. ja venelased 1920. püüdsid, vastast haarates, mässida teda võnku ja siis surnuks kätkestada.

Olles Marne'il 1914. a. sakslastelt sügavalt haaratud, prantslaste peamiseks üles-

andeks oli takistada selle võrgu kokkutõmbamist kuhu nad olid sattunud. Poolakad sellevastu 1920. a. Vislal andsid tugeva hoobi nooda põhja pihta, lõikasid selle läbi ja nii viisi mitte ainult ei pääsnud vabadesse, vaid hävitasid ka neid haarava võrgu enda täielikult. Siit selgub, milline suur vahe on prantslaste ja poolakate tegevuse vahel. „Mitte kartus vastaselt lüüa saada, vaid kindel tahe ise vastast lüüa, see on põhimõte, mis peab olema juhi tegevuse aluseks,“ olevat öelnud Schlieffen. Kindral Joffre'ile nähtavasti ei olnud see elementaarne tõde küllalt veenev, või ta lihtsalt ei julgenud riskeerida, kuigi kindral Berthelot, ülemjuhataja operatiivse nõuandjana, tema tähelepanu juhtis võimalusele masseeritud löögiga („taran“) kuskilt 9. armee rajoonist sakslaste rinne läbi murda ja niiviisi purustada see võrk, mis Marne'il prantsuse vägede ümber oli kokku tõmbumas. Kuid Joffre polnud muidugi Napoleoniks Austerlitz'i juures ja seepärast ta võttis parema meelega kuulda kindralite Gallieni, Maunoury ja Franchet d'Eperrey nõuandeid, kes sakslaste haaramise vahetu mõju all olles, arvasid paremaks omakorda vastase tiiba haarata. Seega siis mitte taran võrgu, vaid võrk võrgu vastu ühtes siit tekkivate tagajärgedega, millised on meile kõigile küllalt hästi teada. Sellevastu poolakad marssal Pilsudski juhtimisel samasuguses olukorras Vislal 1920. a. riskeerisid taranina läbipuurida venelaste rinde, et sel teel välja pääseda venelaste võrgust, milline igal silmapilgul ähvardas nende ümber sulgeda. Tagajärg on samuti teada ja see oli hiilgav. Seega pole Vislal 1920. a. olnud mingit imet, vaid sündis see mis pidi sündima kui juht on kainelt kaalunud, julgelt otsustanud ja energiliselt täide viinud oma kavatsuse. Selles mõttes pole Marne'i ja Visla operatsioonide vahel midagi ühist, vaid nad põhjalikult erinevad üksteisest, nii arvab autor.

*

Soomusautod või tankid. Soomusautod ei oma küllaldast liikumiskiirust maastikul,

kuna sellevastu jälle tankid ei saa edukalt teotseda teid mööda. Nende puuduste kõrvaldamine mõlemat tüüpi lahingumasinate konstruksioonis on probleemiks mille üle tehnikud, taktikud ja organisaatorid juba kauemat aega pead murravad. Harilikust neljarattalisest ja ainult eestjuhitavast autost on küll võrdlemisi lühikeseaja vältusel kujunenud kuue- ja suurema hulga ratas- tega autod, milliseid saab juhtida nii eest kui tagant, ratas-lülikutud („kolowogasi- nicowy“) nagu, näiteks, Citroen-Kegresse ja lõpuks hulgarattalised, pealepandavate lüli- kutega autod (Tsehhi „K. H.“), kuid soomusautode küsimust pole see siiski senini suutnud veel lahendada soovitavas ulatuses. Lahingumasinate: soomusautode ja tankide tähtsamateks ülesanneteks on luure ja lahing. Valdavam osa praegu kasutatavatest soomusautodest on katte paksusest olenevalt teatava määrani kaitstud püssi ja kuulipilduja soomustlähivõtte kuulide eest ja omavad kolm telge, mis lubab neile sobivate maastikutingimuste juures teotseda ka väljaspool teid. Suurema liikumiskiiruse saavutamiseks maastikul mõnes sõjaväes soomusautod on varustatud lülikutega, milliseid võib peale panna ja maha võtta tarviduse kohaselt. Selliseks tüübiks on inglise kolmeteljeline soomusauto „Guy“, mille kaal 9,25 t, kõrgus 2,86 m, relvastus 2 kuulip. (neist üks tavalisest suurema kaliibriga), liikumiskiirus 50 km tunnis; tegevusraadius 200 km ja meeskond 5 sõdurit; see auto on võimeline ületama kallakuid kuni 30°.

Tankide konstruksiooni alal on samal ajal jõutud Garden-Lloyd'i tüübini, millised on kaalult kerged, omavad suure liikumiskiiruse ka murdmaastikul ja lahingomadus- telt kujutatavad endast mingit vahepealset lüli või ülemineku tüüpi tankilt soomus- autole. Kas sellise universaaltüübi arenda- mine on mõeldav tehniliselt ja taktikaliselt?

Soomusauto peab võima saata ratsaväge luurel ja selleks omama tegevusraadiuse vähemalt 200 km. Neile tingimusele üldi- selt vastab eesnimetatud „Guy“, kuid tema puuduseks on, et sattudes liikumisel vastase tankitorje relvade tule alla ja mõne muu takistuse peale ta ei suuda igas kohas ja kül- lalt kiiresti teelt kõrvale sõita, et ennast varjata maastikul. Siit tarvidus varustada soomusautosid lülikutega, mis oleksid üht- lasi ka küllalt vastupidavad liikumisel ja teotsemisel. Senistest lülikutest jätkus vae- valt 600 km, kuid viimasel ajal valmistata- vad metallkummi lülikutud on juba märksa kõvemad ja peavad vastu 5000—6000 km (prantsuse „Renault“ ja inglise 16-t-ne

tank). Ameerika „Christie 1940“ olevat sel- les mõttes tehnika viimaseks sõnaks. Tuleb siiski silmas pidada, et ühe mudelmasina konstrueerimisest kuni vägede täieliku va- rustamiseni vastuvõetud tüübiga läheb veel palju aega. Ka rahalised kaalutlused on siin tähtsad. Oleks tarvilik, et rahuajal soodustatakse niisuguste masinate valmista- mist või sissevedu, milliseid sõjakorral saab hõlpsasti ümberteha soomusautodeks. Sel- lest lühikesest ülevaatest selgub, et praegu- ses arenemisastmes soomusauto ei või veel asetada tanki ja überpöördukt. Järelikult ei saa ka olla juttu mingist universaalsest lahingumasinast, vaid peavad olema nii soomusautod kui ka tankid.

Kõne tankilt. S. a. augustikuus korral- datud itaalia suurte sõjaväe manöövrite lõpupäeval Mussolini pidas — tanki otsas püsti seistes — hulga kõrgemate väejuhtide ning riigimeeste ja välisriikide sõjaväeesin- dajate juuresolekul manöövritest osavõtnud ohvitseridele kõne, milles ta muuseas ütles järgmist: „kaasaegses Euroopas keegi ei taha sõda... kõige vähem tahab seda Itaalia... sellele vaatamata sõda on ikkagi mõeldav ja võib alata koguni ootamatult, igal silma- pilgul... juuli lõpul Euroopas kujunes olu- kord, mis üllatavalt tuletas meelde 1914. aastat... kui meie —ettevaatuse abinõuna — ei oleks saatnud põhja ja kirde piirile väge- sid, oleks võinud tekkida tõsine sõjahäda- oht... ettevalmistust sõjaks ei tohi seepärast lükata homseks, vaid seda peab tegema juba täna... meie tahame saada sõjakaks rah- vaks (una nazione militare), sest meie ei karda sõna „militarism“, mis meie arusaam- lise kohaselt tähendab sõnakuulmist, ohv- rimeelsust ja oma elu pühendamist isa- maale... rahva kõik eluavaldused, politika, majandus ja vaimsed jõud tuleb kohandada sõjalisteks tarveteks... vaatamata mitme- sugustele konverentsidele, hulgalistele pro- tokollidele ja kõikidele enamal või vähemal määral headele ning õilsatele ettevõtetele rahu säilitamiseks, sõda kui looduse näht on olnud ja jääb ka edaspidi... Härrad ohvit- serid, tagasi pöörates oma garnisonidesse igaüks teist võib olla rahul tehtud tööga ma- nöövritel, sest teie olete nagu alati, täitnud oma kohust.“ Kommenteerides ülal tähenda- tut P. Z. leiab, et niisugust sõjakat kõnet Euroopa ei ole juba ammugi kuulnud. Tähelepanu väärivat, et Mussolini kõneles just tankilt; kas tegi ta seda meelega, või polnud läheduses teist kõrgemat ning sobi- vamat kohta kõnelemiseks massile, ei ole teada, kuid jäävat tõsiasjaks, et tank on

selle sõjaka kõne õigeks sümboliks; nii otustav kui see relv on lahingus, sama resoluutne oli ka kõne, sisaldades mõtteid ja tõekspidamisi, milliseid nii mõnigi riigimees (maz stanu) on endas salaja hellitanud, kuid siinamaani mitte julgenud avalikult välja öelda. Sõjalise vaimu kõvendamine rahvas on juba ammugi olnud Mussolini tähtsaimad ülesanded; selle tagajärjel antimilitaristlikust itaallasest on hakanud kujunema uus, itaallase — sõduri tüüp (wloch-zolnierz), kellele mõte sõjast on muutunud igapäevaseks. Rahuaegne sõjakus muidugi võib tublisti erineda meeolust lahinguväljal, kuid sealjuures ei saa siiski eitada ka seda tõsiasja, et viimase kümne aasta vältusel itaallaste sõjakasvatustlik tasapind on märgatavalt tõusnud. Mussolini reageerimine rahutustele Austrias iseloomustavat väga selgesti tänapäevaseid poliitilisi vahekordi Euroopas. Lepingud baseeruvad ainult reaalsele jõule nagu ka president Coolidge olevat öelnud Kellogg'i pakti kohta, et selle täitmine on tingitud kõigepealt Ühendriikide laevastiku võitlusvõimest. Nüüd aga olevat Mussolini julgelt pannud i-le punkti peale, kuna ta tegelikult näitas, et paar diviisi Brenneri juures tähendab võrralt rohkem kui kõige energilisemad protestid Rahvasteliidult.

*

Kuidas Poolas seltskond suhtub sõjaväesse selleks üks näide P. Z-st. 14. sept. s. a. pärast kuus kuud vältanud välisõppusi 55. jalav. Poznani polk pidi jõudma tagasi oma garnisoni Lesznoosse. Selleks ajaks kogu linn oli rikkalikult ilustatud rahvuslippudega, tänavad, majatrepid ja aknad läis rahvast. Polk marssis linna sisse muusikahelide saatel, rügemendiülemaga eesotsas. Defileerimisel läbi tänavate pataljoniid ja kompanid — nagu muinasjutulisest külluse sarvest (rog obfitosci) — puistati üle lilledega. Turuplatsil oli ootamas linna-
pea ühes raehärradega, kes pärast polgu päralt jõudmist ja ülesrivistamist pidas päevakohse sisuga tervituskõne ja pani rahvale ette hüüda polgule „elagu“. Sellele vastas rügemendi ülem, andes lühikese ülevaate äsja möödunud raskest õppetööst ja tänades linna-
pea ühes raehärrade ja rahvaga südamliku vastuvõtu eest, mis on tasuks ohvitseridele ja sõduritele nähtud vaeva eest õppustel ja ühtlasi näitab, millised kindlad sidemed ühendavad rügementi kohaliku seltskonnaga. Sellele järgnes paraad, mille võttis vastu rügemendi ülem ühes vanemate ohvitseride ja linnavalitsusega. Jääb veel ainult juurdelisada, et selline südamlük suh-

tumine seltskonnalt sõjaväesse ei ole mitte ainult Lesznoos vaid ka teistes garnisonides, nagu seda võib järeldada sellesisulistest sõnumitest Poola ajakirjanduses, eriti aga „Polska Zbrojna“ veergudelt.

Kk.

LEEDU.

„MUSU ŽINYNAS“

nr. 115 — oktoober 1934.

A. Merkelis: Vabariigi presidendi A. Smetona 60 aasta sünnipäev. Antoni Smetona sündis 10. 08. 1874 keskmise jõukusega põllumehe perekonnas Užulėnai külas Ukmergi (end. Vilkomiri) maakonnas. Algkooli lõpetamise järele õppis Polangeni progümnaasiumis, leedu gümnaasiumis ja Peterburgi IX gümnaasiumis. 1902. a. lõpetas Peterburgi ülikooli õigusteaduse alal. Asunud elama Vilnosse Smetona astus teenistusse pank ja pühendus täielikult seltskondlikule ja ajakirjanduslikule tegevusele. Toimetab ajalehti ja ajakirju. Maailmasõja ajal jäi Vilnosse, kus töötas sõjast kannatanute abiandmise komitees ja kogu jõuga asus suurele tööle Leedu riigi iseseisvuse tunnustamise alal. Oli riiginõukogu esimeseks esimeheks ja 04. 04. 18 valiti esimeseks presidendiks. Vahepeal andus jälle ajakirjanduslikule tööle, töötas dotsendina leedu ülikoolis ja 1926. aastast alates asus uuesti riigi etteotsa, juhtides seda õnnelikult tänapäevani. Tema valitsemise ajal on Leedu igas suhtes edenunud. Ta on kõvenenud kultuuriselt ja majanduslikult, on saavutanud suuremat sümpaatiat välismaal.

Feldmarssal von Hindenburg. Lühike nekroloog Saksamaa suurele rahvakangelasele.

Majorintendant Šliogeris: Prantsuse diviisi tagamine moona ja keerdiga sõja ajal. Kirjeldatakse moona ja keerdi tagamise meetodeid, selgitatakse raudteevõrgu peaelemente sõja ajal, valgustatakse diviisi varustamise organe (intendantuur, eksploatatsiooni rühm, diviisi kariloom või tapamaja, kooperatiiv), tuuakse esile diviisi transpordivahendid, milliseid käsutab divint, moona ja keerdi tagavarad, toiduüksus, väeosade voorides olevad tagavarad.

Prantsuse sõjaaegne moona päevane annus:

Toiduained	Normaalne kg	Suurendatud kg	Tagavara kg
Nisuleib	0,750	0,750	—
Nisu biskviit (kuivikud)	—	—	0,450
Kuivatatud juurevili	0,060	0,100	—
Sool	0,020	0,020	—
Suhkur	0,032	0,048	0,080
Põletatud kohvi	0,024	0,036	0,036
Rasv või sulat. rasv	0,030	0,030	—
Konders. supp	—	—	0,050
Liha { värske või külmet.	0,400	0,450	—
{ konservid	—	—	0,300
Vein (liiter)	0,50	0,50	—
Sokolaad	—	—	0,125

Normaalseks päevaseks toiduannuseks on 3647 kalorit, suurendatud — 4276 ja tagavara — 3152 kl.

Suurtükiväe kapten Soročkinas: Mõtteid suurtükiväe ettevalmis-

tuse laskmisest. Maailmasõda muutis põhjalikult vaate suurtükiväe osale lahingus ja tema tähtsusele armees. Kuid kõik see ei jätnud mõju avaldamata suurtükiväele esitatud nõudmistele, sealjuures ka tema väljaõppe viisidele. Väljaõppe süsteemis omab eriti tähtsa koha ettevalmistuse laskmine. Lahingus peab suurtükiväelane olema alati valmis tule avamiseks igasuguses olukorras. Ta peab lahendama iga tuleülse ande kiirelt ja võimalikult vähema arvu mürskudega. Lõpuks, tulejuhtimine nõuab suure haridusega isiklikku koosseisu, milline peab pidevalt täienduma.

Artiklis antakse laskenormid ja nende kord. Normid on võetud „Artilleriiskii žurnalist” nr. 1 (Moskva 1933. a.) ning on kohandatud leedu oludele.

Kauguse määramine silmmõduga teistes armeedes. N.-lt. Aniuolauskase tõlge. Belgias kasutatakse silmmõõdu väljaõppe kolm meetodit. 1) Varem mõõdetud kaugustega opereerimine kuni orientiirini, 2) tüüpiline vahemaa, 3) silueetne meetod. Inglise armees on kasutamisel kaks põhi-meetodit: 1) Kauguse mõõtmine mõõdu üksustega, s. o. kasutada teatud kaugust, näiteks, 100 yardi, 2) objekti silueetne-väline kuju, olles objekti suuruse ja nähtavuse vahelkord. Prantslased kasutavad inglise meetodeid — silueetne. Hollandis sõdurid harjutavad silmmõõtmisi ka kaevikuist, lamades ja veokilt. Itaalia armees peetakse silmmõõdu õppusi taktikalistel harjutustel ja rännakuil. Parimaid mõõtjaid auhinnatakse ning nende nimestik avaldatakse väeosa käsukirjas. Igas armeekorpus määritakse parimaile ohvitseridele silmmõõtjale 1 kuld-, 6 hõbe- ja 9 bronsmedalit Saksa armees on võetud tarvitusele kaks tüüpilist kaugust: 100 ja 200 meetrit. Kauguse määramine on sunduslik ohvitserile, allohvitserile ja sõdurile. Allakriipsutamist väärib see, et Saksamaal on silmaga kauguse mõõtmine viidud mitte üksi armeesse vaid ka koolidesse.

Paulius Šležas — Leedu kuningas Mindaugas. Artikkel on pühendatud Ponevegi pataljoni vapraile sõdureile, kes kangelaslikult sõdisid Leedu iseseisvuse eest. Nüüd nimetatakse seda väeosa 4. jal. Leedu Kuninga Mindaugase Rügemendiks.

Edasi järgneb uudiseid välisriigist; bibliograafilises osas refereeritakse ka „Sõdurit”.

L.

PRANTSUSMAA.

LA REVUE D'INFANTERIE

nr. 504 — 1. sept. 1934.

Prantsuse 5. armee 21. augustil 1914. a. (prof. Georges Gay), Sõjamälestusi 5. armee 20-dal Charleroi lahingute aastapäeval. Mälestuste autor ei kasuta artikliks mitte ainult dokumente, vaid ka elavaid tunnismehi osavõtjate võitlejate ning kohalike elanike hulgast, mis aitab lugejal mõõdunud sündmuse elavamalt kujutella. Juhtimiste küsimustele on artiklis antud palju ruumi. Üks asjaolu paistab juhtimises silma: Saksa vägede juhte (Bülow, Hausen) kannab hoog, 1870. a. võidu

traditsioon, prantslaste suhtes tundub, et sündmused valitsevad kõrgemate juhtide tahet. Peaks aga olema ümberpöörduvalt: juhtide rippumatu tahe kujundab sündmuse. Prantsuse kõrgema juhtimise olukord on 21. aug. lahingutes raske: Joffre peab paluma 5. armeest vasemal asuvate inglaste koostööd, 5. armee ülem Lanrezac nähtavasti kahtleb edukas koostöös. Selle kõige tõttu Charleroi lahingute tulemus prantslastele oli kurb.

Raskekuulipilduja kaugetest (kapt. Trebous). R. k. kaugetest (1000 kuni 3500 m) probleem püsib „La Revue d'Infanterie“ veergudel juba ligi kaks aastat. On kaugetest pooldajaid ja vastaseid. Pooldajad „lõövad“ vastaseid keerukate valemite ja tabelitega, millistest nähtub, et r. k. kaugetest on mõjuv ja tasuta täiesti suure laskemoona kulu. Vastased näitavad, et nii valemid kui tabelid on õppeväljade vilid, millistes ei ole arvestatud lahinguvälja realiteeti, näiteks maastikku, kus teotseb vaenlane, ja mis võib vaenlasele pakkuda varjumise võimalusi, laskurite moraalselt seisundit lahingus (närvilikkus), mis kindlasti vähendavat tabavuse võimalusi jne. Üldse kaugetest vastased hoiatavad lugejaid mitte sattuda soodsate arvude võlu alla.

Kapten Trebous on r. k. kaugetest pooldaja, vähemalt distantsideni kuni 2500 m. Ta näitab oma huvitavate kalkuatsioonidega, et 2500 m peal üks r. k. kompani võib vastase 100-m-list rinnet ca 60 kuni 70.000 lasuga 15 minuti jooksul 75% tabamise võimalustega maha suruda. Kuid vastase märgid on erinevad: kas liikuvad võitlejad, või kaevunud võitlejad oma masinatega, või mõned teised märgid. Autor seepärast kriipsutab alla, et kaugetest kasutamisel tule juhtijal peab olema taktikalit taipu ja tervet mõistust: õiges olukorras r. k. kaugetest ei tuleks keelduda. Heade vaatepunktide tähtsus on endastmõistetav.

Võitleja päevikust (Paul Tuffrau). Sõjajutukesed, mis ilmunud ka eriteosena ja mille väärtust prantslased nähtavasti oskavad hinnata paremini kui meie. Muidu need jutukesed ei tohiks oma alla võtta väärtusliku sõjaajakirja kalleid veerge.

Kaadri õppest jalaväes (kol.-lt. Guigues). Näpunäiteid õppekavade ja õppemeetodite kohta (Artiklil on järg).

Sõjakirjanduse ülevaates Jugoslaavia sõjakirjandusest tsiteeritakse mõtteid r. k. kaugetest kohta. Jugoslaavlased ei poolda kaugetest: see nõuab kee-

rukaid mõõteriistu ja komplitseeritud tegevust. Sõjas aga peab olema kõik lihtis, kui relv nii tegevus.

Ke.—

N.-VENE.

„ARTILLERIISKI ZURNAL”

September 1934. a.

Kuukirja vastutavaks toimetajaks on RKKA suurtükiväe inspektor N. M. Rogovski.

Juhtartiklis „Maksimaalselt kasutada otsustavaid päevi” väidetakse, et plaanikindla tööga käesoleval õppeaastal olevat saavutatud paljudel õppealadel häid tagajärgi. Õppeaasta lõpul üksused viimistlevat veel koostööd jalaväega, ratsaväega, lennukiväega ja tankidega. 1933/34. õppeaasta viimased päevad tulevat täielikult kasutada „mahajäämise likvideerimiseks”, kusjuures tulevat tähelepanu pöörata ka väiksemale väljaõppe aladele ning igale punaväelasele ja juhile.

Erilist tähelepanu tulevat pöörata: tulede juhtimisele, staabi- ja tagalateenistusele, positsioonide organiseerimisele ning inseneriväeliste tööde teostamisele jne. Laskealalise väljaõppe alal olevat vaja: kontrollida kui palju ja kuidas on täidetud aastane lahingulaskmiste kava; kontrollida, et kõik juhid oleksid teostanud 6 silmamõõdulist kaugusehindamise harjutust; hoolitseda ja kontrollida, et kõik juhid, eriti aga patarüüd ja grupüüd, tunneksid kõiki märgikättejuhutamise viise ja oskaksid neid olukorra kohaselt kasutada; viimistleda tankitõrjet rännakul ja lahingukorras olles; näilikpolügoonil viimistleda suurtükiväe, eriti snaiperi-suurtükiväe meeskondade oskusi tankide tulistamise alal. Teiste väelikega koostöö õppustel olevat vaja kasutada kõiki sidevahendeid, kusjuures erilist tähelepanu pöörata lippudega sidepidamisele kiiresti muutuvas olukorras.

Väekoondiste kogumiste (laagrite ja manöövririte) lõpul olevat soovitatav teostada suuri ratsavõistlusi teate-, takistus- ja võidusõidu aladel. Neil võistlustel suurtükiväel olevat kohuslik teostada ka patareioõppusi, suurtüki takistusõitu ja ratsalaurajate võistlusi.

„Suurtükiväe organiseerimine kaitsel mägedes.” N. Zankolja.

„Kahe lõhkemisega graafik.” V. Djakov. Autor tõestab näidete abil, et samas kuukirjas nr. 7 Nikolajevilt esitatud eellaskmise meetod „Kahe lõhkemisega graafik” on täiesti vale.

„Kõlamõõtepostide asetus ja arv.” N. Slastenov. Autor kirjeldab ühel laskmisel heade tagajärgedega katsetatud kõlamõõtepostide (-punktide) paigutust, kus keskmise akustilise baasi kõlamõõtepostid ühtusid äärmiste baaside sisemiste postidega. Seega 6 kõlamõõteposti asemel kasutati 4 kõlamõõteposti ning säästeti materjalosa ja luure- ja hargnemisaega.

„Toetuspunktid, orientiiride ja märkide analüütiline ümberorienteerimine.” E. Jusupov. Valemitte ja joonistega varustatud kirjutises, mis on jätkuks sama kuukirjas nr. 4 toodule, autor selgitab, kuidas improviseeritud topograafilise võrgu abil määratud punktide koordinaate tuleks analüütiliselt ümberorienteerida trigonomeetrilise võrgu koordinaatideks.

„Lindi dešifreerimine kõlamõõteluure teostamisel.” Talanov. Kuukirjas nr. 8 toodud kirjutise järg, kusjuures autor kirjeldab kõlamõõteaparaadi lindi dešifreerimise meetodit ja tööjärjekorda.

„Snaiperi-suurtüki eriettevalmistus.” K. Ardaziani.

Enne kui asuda selle kirjutise refereerimisele toome snaiperi-suurtüki mõiste, sest see võeti punaväes tarvitusele alles hiljuti. Snaiperi-suurtükiks nimetatakse korpuse suurtükiväe ülemalt suurtükki, mis on edukalt täitnud snaiperi-laskeharjutuse, mille tingimused on järgmised. Enne laskmist 5 tankist koosnev rühm asub moondatult 1500—1600 m kaugusel suurtükist. Tankid liiguvad kiirusega vähemalt 15 km/t. Tankide kursinurk on laskmise ajal 200—300 tuh. ja suureneb vastavalt tankide lähenemisele suurtükile, kusjuures 2 tanki haaravad suurtükki ühest küljest ja 3 tanki — teisest küljest. Laskmine kestab kuni tankid on jõudnud suurtükile 300—400 m kaugusele. Suurtükk laseb 15 lasku ja peab tabama iga tanki vähemalt 1 mürsuga.

Autor toob snaiperi-suurtüki ettevalmistusekava 7 punkti, millede sisu on kokkuvõetult järgmine.

1. Suurtükiväe teadlikuks kasutamiseks on vaja omada suurtüki tehnilised võimalused, mis autori andmetel (nähtavasti 76 v.) on järgmised.

Seisva tanki tabamisvõimalused:

Kaugus m	Tõenäoline kallang		Tanki (2,2×2,2) tabamise tõenäosus
	kõrguses	laiuti	
750	0,2	0,2	100 %
1000	0,35	0,35	97 %
1500	0,6	0,6	56 %

Liikuva tanki tabamise tõenäosus on praktiliselt umbes ½ võrra eeltoodust väiksem, s. o. 50—30%.

Kiirusega 15 km/t. liikuvate tankide tabamisvõimalused:

Kaugus	Tulistamise aeg (kuni tank jõuab 200—400 m kaug.) min.	Võimalik- kude lasku- de arv	Ühe tanki tabamiseks kulub mürske	Tabatavate tankide arv
750	1—2	8—12	4—6	2—3
1000	2—3	12—18	4—6	3—4
1500	3—4	18—24	4—6	4—5

Kõrvuti neis tabelleis toodud andmetega tuleb käsitleda ka lahingulaskmistel saadud andmeid ja kogemusi ning nende abil meeskonnas kasvatada usku oma suurtüki võimetesse. Ühtlasi meeskond peab saama selge pildi laitmata töötäpsuse, -kiiruse ja koostöö tähtsusest ning vajadusest.

2. punkt käsitleb panoraami ja visiiritoru kordaseadmist ja selle tähtsust, kuna 3. — mehhanismide surnudkääkude mõjust hoidumist ja nende kõrvaldamist.

4. teemaga viimistletakse sihturi ja pööraja koostöö. Pööraja peab suurtükisaba pööramisega oskama suurtükki suunata märki (kaudsel sihtimisel teha nõutav pööre) nii, et märk (märkpunkt) ei läheks panoraami vaatlusväljast välja.

5. punkt käsitleb ühtlase sihtimise väljatöötamist ja 6. — sihtpunkti viimist märki ette ennaku (ettesihtimise) suuruse võrra.

Kiirusega 15 km/t. liikuva tanki laskmisel on ennaku suurus:

Kaugus m	Mürsu lennuaeg sek.	K ü l g e n n a k			
		Kurs 20°		Kurs 30°	
		meetrit	tanki kujusid	meetrit	tanki kujusid
750	1,3	2	3/4	2,5	0,5
1000	2	3	1	4	1
1500	3,3	5	1 3/4	6,5	1,5

Ennaku tegemisel tanki kuju võetakse nii nagu ta on näha.

7. punkt käsitleb suurtüki koostööd tervikuna. Autor toob ka harjutusi ühes ajanormidega nende punktide (teemade) treenerimiseks.

„Uued abinõud kõrgete õhingu-
tega eellaskmiseks.“ Tõlge F. Mares-
ko'lt „Revue d'Artillerie“ veebr. 1928. a. ilmu-
nud kirjutisest. Suurema täpsuse saavutamiseks
ja väiksema baasiga (1/10 D senise 1/3—1/4 D
asemel) töötamise võimaldamiseks soovitatakse
kasutada artiklis kirjeldatud optilisiinõusid,
tuues ühtlasi ka nende kasutamisiise.

Välismaa sõjakirjanduse ülevaade.

Eriosas „meile kirjutatakse“ tuuakse 2 kir-
jutist. „Kuidas valmistada laua-
polügoonile reljeefi“ Kažihin ja
„Graafiline transformeerimine“ E.
Piritš, kus autorid kirjeldavad omi kogemusi —
leutisi. —m.

„ARTILLERIISKI ŽURNAL“

Oktoober 1934. a.

„Koostöö — lahingu alus.“ Sõjakogemused näitavad väga ilmekalt, et edu saavutamiseks lahingus peale üksikute väeliikide väljaõppe on vaja veel nende koostööd.

Koostöö on kompleks, mis koosneb vägede kõrgest taktikalisest ja tehniliselt väljaõppest, nende juhtimisest ja kõikide üksuste initsiatiivist, mis rajaneb juhtide laia taktikalisele silmaringile. Koostöö, kui sv. väljaõppe kõrgeim aste, vajab püsivat tööd üksikute väeliikide eriõppustel, nende koostööõppustel ja staapide välisõitudel.

Suurtükiväe ülesanne on valmistada ette ja toetada lahingus teiste väeliikide tegevust, mille edukus oleneb suurel määral suurtükiväe tööst. Koostöö on seega suurtükiväele otsustava tähtsusega probleemiks. Sellest ei tohi aga järeldada, et ainult suurtükiväel on vaja õppida koostööd.

Kõikide väeliikide juhid, kõik staabid ja üksused peavad tundma koostööd ja oskama teda ellu viia. Koostöö organiseerimine on üld- või jalaväejuhi ja ta staabi otseseks ülesandeks. Organiseerida koostööd, s. t. kavastada lahingut, suunata kõikide väeliikide jõupingutused ühise eesmärgi saavutamiseks ja olla alati valmis ühiste jõupingutustega ülesande lahendamiseks, vaatamata kas see ülesanne on nähtud ette lahingukavas või tekib lahingu ajal. Koostöö kvaliteet oleneb suuresti selle õigeaegsusest ettevalmistamisest, kusjuures tuleb arvestada lahinguperioodi iseärasusi ja konkreetset olukorda.

Koostööle ei tohi vaadata ainult oma väeliigi ja tegevuse seisukohalt. Iga väeliigi juhi kohuseks on analüüsida oma tegevust mitte ainult oma väeliigi ühiku seisukohalt, vaid ka

koostöötava väeliigi ühiku seisukohalt eesmärgil tagada ühine tegevus vastastikku. Näiteks jala- ja suurtükiväe koostöötamisel koostöö ei ole kaugeltki tagatud juhul, kui suurtükivägi loob sideme jalaväega, kuid kui jalavägi ei anna tuleülesannet ega organiseeri märkide kättejuhatamist. Sel juhul suurtükiväelase kohuseks on jalaväejuhile meelde tuletada suurtükiväe olemasolu ja esineda konkreetse ettepanekuga suurtükiväe kasutamise kohta.

Suurtükivägi toetab teisi väeliike neilt saadud tuleülesannete vastuvaidlemata täitmise. Seda ei saa aga mõista nii, et suurtükiväe tegevus seisab ainult jalaväe nõudmistest rahuldumises. Täites üksikuid jalaväelt saadud ülesandeid, suurtükivägi on kohustatud jälgima lahingut, mõistma seda ja oma tulega püüdma mõjutada sündmusi toetatavate üksuste kasuks ootamata igakordset nõudmist. Seepärast suurtükiväejuht peab hästi tundma olukorda, toetatava väeliigi ja vastase taktikat. Teistest küljest jalaväejuht on kohustatud täiuslikult tundma suurtükiväe omadusi ja üksikute ülesannete täitmise võimalusi, sest ainult siis on võimalik anda reaalseid tuleülesandeid. Seega koostöö tagamiseks on vaja tunda kõikide väeliikide lahingumadusi ja taktikat. Suurtükiväelase ülesandeks on õpetada teistele väeliikidele suurtükiasjandust, kuna ta ise peab õppima teistelt väeliikidelt nende taktikat. Vastastikune õpetamine ja ühised õppused tagavad koostööd, mis nõuab igalt juhilt laia taktikalist silmaringi ja initsiatiivi.

Koostööks on vaja sidet kõige laiemas mõistes, mis sisaldab endas: vastastikuse väeliikide lahingumaduste ja taktika tundmise, juhtide isikliku üksteisega läbikäimise ja tehnilise side teenistuse, s. o. ühenduse ehk side kitsas mõistes.

Kõige raskem on koostööd teostada positsiooni sisemuses peetavais lahinguis. Siis tekib harilikult koostöös kriis, s. o. suurtükivägi kas jääb jalaväest maha või ei reageeri õigeaegselt oma tulega, mille tõttu edasitung raugub ja edu jääb arendamata. Selle vältimiseks on vaja pidevat sidet ja suurtükiväe ümberpaigunemine peab teostuma eseloneeritult ja õigeaegselt.

Positsiooni sisemuses peetavais lahinguis tekib raskusi ka märkide kättejuhatamisel, eriti siis, kui suurtükiväelane ei asu jalaväejuhi juures. Kui normaalselt juhatatakse märk orientiirist mõõdetud nurga abil, siis sel juhul on otsarbekam öelda kaugused orientiirist, sest märki kättejuhataja täpse asukoha teadmatuse tõttu on raske ümbertransformeerida nurkjaotisi. Seepärast öeldakse näiteks „Orientiir nr. 1, vasakule 100 m, kaugemale 200 m, rohelise põõsa juures tulistav klp.“

Sideohvitseril ja allohvitseril on suurtükiväele ülesannete andmisel ja jalaväe tegevusest informatsiooni andmisel täita vastutusrikas ülesanne. Nad peavad olema jalaväe juures mitte ainult suurtükiväe esindajaiks, vaid omal initsiatiivil informeerima oma üksust jalaväe tegevusest, organiseerima märkide kättejuhatamist ja vajaduse korral avama ka tuld. Ootamata jalaväejuhilt erikorraldust, nad peavad temale alati meelde tuletama olemasolevat suurtükiväge ja ta tegevust. Täites õieti oma kohuseid ja avaldades suurt initsiatiivi, jalaväe juurde saadetud sideohvitser kergendab jalaväejuhilt juhtida lahingut, mõistes selle all nii jalaväe kui ka käsutusse või toetuseks antud suurtükiväe üksusi.

„Suurtükiväerügemendi ja -grupi tagalakäsk.“ V. Ivanov. Autori arvates suurtükiväerügement peaks andma lahingukäsu lisana kirjaliku tagalakäsu, kuna grupi tagalakäsk antakse suuliselt. Artiklis kirjeldatakse punktide kaupa, missuguseid küsimusi need käsud peaksid sisaldama.

„Rändsuurtükide töö organiseerimine.“ Pavlov. Seda küsimust käsitletakse „Söduri“ veergudel edaspidi üksikasjaliselt.

„Tankitorje mägedes.“ B. T. Olles iseloomustanud kaasaja jalaväe-suurtükke ja nende kasutamisevõimalusi mägedes, autor järeldab, et tankide tulistamiseks mägedes on vaja erilisi väikesekalibrilisi kahureid, millel on järgmised omadused: laskekaugus — 1500 kuni 2000 m; laskekauguse vähendamise arvel tuleb tõsta mürsu võimeid ja kergendada lafeti ehitust; võimalus tulistada ka 15—20° allapoole suurtükitasapinda; horisontaalne laskevälj peab olema võimalikult suurem.

„Vihu eellaskmine.“ Vercinski. Kui abimärgi eellaskmisel teostatakse ka vihu eellaskmist, siis vihk tuleks kokkukõlastada märgiga. Kui on vaja tulistada „punktmarki“, siis abimärgi eellaskmise lõpul patareil peab olema koondvihk, kuna nähtamatu märgi tulistamisel — kattevihk. Autor selgitab näidete abil, et olles teostanud vihueellaskmise abimärgi pihta, tule K viisil märgile üleviimisel, vihku ei ole vaja parandada.

Tehes patareiga eellaskmist märgi pihta, tulejuht peab vihu kokkukõlastama märgiga juba enne, kui ta laseb esimese patarei järjekorra. Siis kõik lõhkemiseks annavad kaugusvaatlusi ning kindlustatakse haarepiir.

„Liikuvate märkide tulistamine lennuki abil.“ Mif. Manööversõjas on sageli vaja tulistada maapealseist vaatluspunktidest nähtamatuid liikuvaid märke, nagu liikuvaid varusid, lahinguväljale lähenevaid kolonne ja motomehosasid, millede liikumiskiirus on 5—30 km/t. Seda saab edukalt teostada ainult lennuki abil. Liikuva märgi tulistamist teostatakse peamiselt 2 viisil: 1) patareitülem valmistab lähtelaskeandmed ja teeb parandusi lendurvaatleja vaatlusandmete põhjal; 2) lendurvaatleja määrab lähtelaskeandmed, kutsub välja tule, teeb vajalikke parandusi ja jätkab laskmist kuni resultaadi saavutamiseni. Põhilaskeviisiks osutub esimene, mispärast tutvume sellega lähemalt.

Lendurvaatleja, olles õhus ja nähes tähtsat liikuvat märki, näiteks vastase motomehkolonna, määrab kindlaks ja teatab patareitülemale tuleavamiseks vajalikud andmed: 1) kolonni iseloom ja pikkus; 2) lähtepunkti koordinaadid ja kellaaeg, millal kolonn läbis oma algega lähtepunkti; 3) liikumissuund ehk -kurs ja 4) liikumiskiirus. Eriabinõude puudumisel lendurvaatleja määrab kolonni liikumiskiiruse järgmiselt. Valib 2 maastikul ja kaardil olevat markantset, üksteisest mitte liiga kaugel asetsevat punkti. Mõõdab kui kaua aega kulub kolonnipeal ühest punktist teise liikumiseks. Saanud kaardilt punktide kauguse, jagab selle ta läbimiseks kulunud ajale ning saab kolonni liikumiskiiruse. Märgi liikumiskiirus määratakse järgmiselt. Märgi liikumisel teed mööda teatatakse kust punktist kuhu punkti liigub märk. Kui märk liigub maastikul, lendurvaatleja määrab malli abil märgi liikumissuuna asimuti ja teatab selle ühes eespooltoodud andmetega patareitülemale.

Saanud lendurvaatleja andmed, patareitülem määrab kaardil märgi lähtepunkti ja liikumissuuna. Siis ta teeb vajalikud arvastused ja määrab punkti (kohtamispunkti), kus mürsud peavad kohtama märgiga. See punkt asub lähtepunktist märgi liikumissuunas kaugusel, mis saadakse kui märgi liikumiskiirus korrutatakse järgmiste aegade summaga: a) aeg märgi lähtepunktis olemisest kuni patareitülem saab andmed; b) lähtepunkti kaardile kandmine ja märgi liikumissuuna joonestamine, lähtelaskeandmete valmistamine ja käskluste patareisse andmine; d) mürsu lennuage; e) aeg lendurvaatlejale teate „vaadelge laskmist“ andmiseks, kusjuures tuleb arvestada, et lennuk asub vaatluskohtale kohale. Näiteks, kui ajad on: a) — 2 min., b) — 30 sek., d) — 30 sek. ja e) — 2 min., siis üldage on 5 min. Kui märk liigub 12 km/t. ehk 200 m/min., siis kohtamispunkt asub lähtepunktist $200 \times 5 = 1000$ m kaugusel. Selle aja vältel märk võib muuta oma liikumiskursi ja patarei järjekord ei taba teda. Järelikult tööaega on vaja vähendada hea organiseerimise ja töökiiruse ning -oskuse arvel.

Valmistanud lähtelaskeandmed, patareitülem teatab lendurvaatlejale „vaadelge laskmist“ ja olles oodanud, kuni lennuk asub vaatluskohtale kohale, annab käskluse „tuld!“ Lendurvaatleja määrab lõhkemise kesse ja teatab patareitülemale selle asukoha märgi suhtes geograafiliste koordinaatidega või laskesuuna suhtes. Patareitülem teeb vastavad parandused, võttes ühtlasi ka arvesse märgi liikumissuuna ja -kiirusele vastavaid ennaku. See tehtud ta annab käsklused: „vaadelge laskmist“ ja „tuld“. Kui saadi katang, patarei laseb turmutulena igast suurtükist 2—4 lasku kiirtuld muutmata seadete. Pärast seda parandatakse seadeid vastavalt lendurvaatleja vaatlusandmetele.

Joonistega varustatud artiklis autor kirjeldab ka sellisel laskmisel kasutatavaid abinõusid. Neist väärrib tähelepanu kolmnurk, millele kantakse 6—10 märgi liikumiskiirusele vastavat aja-mõõtkava ja mida kasutatakse märgi ja mürsude kohtamispunkti määramiseks.

„Analüütilise eellaskeviisi valemite väljaviimine.“ N. Nikolajev. RKKA 1934. a. ilmunud suurtükiväe laskeeskirjas on uudsusena analüütiline eellaskeviisi meetod kahekülgse-vaatlusega laskmiseks. Autor tõestab õige lihtsalt selle valemite.

„Topograafiline ettevalmistus pealetungilahingus.“ N. Lazutin. Autor kirjeldab kuidas suurtükiväegrupp ja patarei peaksid edasiliikumisel teostama oma abinõudega topograafilist ettevalmistust, mis on hädavajalik laskeandmete märkimiseks ja grupi tulede juhtimiseks.

„Õhingskaskmisest toapolügoonil.“ A. Ananjev. Õhingskaskmine on üks raskemaid ning teda on vaja palju trepeerida. RKKA standard toapolügoonil ei saavat õieti teostada õhingskaskmist. Oma leitudisega autor täiendab toapolügooni nii, et õhingsud saadakse nii nagu nad esinevad tegelikult, s. o. võttes arvesse kaugus-, külg- ja kõrgushajumist. Joonistega ja ülevõtetega varustatud artiklis autor kirjeldab oma leitudist ja selle kasutamist õhingskaskmisel.

Sõjakirjanduse ülevaade .

— m.

SAKSAMAA.**„MILITÄR-WOCHENBLATT“**

Nr. 13.

Ajaloolise uurimuse tähtsusest sõjaväelasele. Artikli autor kurdab, et tihti unustatakse ajaloolised õpised sõjapidamises. Strateegia põhiseadused on muutumatud, kuid ka taktika valdkonnas on paljud, mis on püsiv ja mille tundmaõppimine sõjaajaloolises käsitluses võib aina kasu tuua ja nii paljudi eksisamme ära hoida.

Jalaväe rünnak vastase läheduses. Kõigest relvastuse- ja organisatsiooni-probleemidest, mis jalaväe alal viimasel ajal üles kerkinud, on tähtsamaid see, kuidas jalavägi peaks rünnakul ületama lähedaid kaugusi vastasest. Sõjakirjanduses on see tuntud „viimase 300 meetri probleemi“ all. Tähtsam asi siin on tuletoetuse küsimus. Lähedatel kaugustel vastasest ei ole jalaväge võimalik toetada enam tulega sügavusest, eriti relvadest, mis omavad lameda lendjoone, sest üle pea laskmine muutub võimatuks ja intervallidesse tulistamine kardetavaks oma jalaväele. Ka ei ole siis võimalik toetust anda suurekalibrilistest relvadest, sest kildude mõju võib oma jalaväele kahjulikuks muutuda. Küsimus on seda kompliceeritum, et vastase kaitseasetus ei moodustu enesest mitte sirgjoont, vaid on asetatud sügavusse. Viimased 300 meetrit tuleb jalaväel liikuda vastase kaitsepositsiooni ette loodud tulesüsteemis, kus domineerivaks on flankeerivad tuled, mille kohta tihti raske on öelda, millisest suunast nad tulevad. Seepärast peab jalaväe üksus viimase 300 m peal mitte üksi tuld andma sinna, kuhu ta ise peab minema, vaid peab igal ajal valmis olema mahasuruvat tuld andma ka tiibadele. Jalavägi peab seega varustatud olema relvadega, mida võib kaasa võtta kuni rünnaku viimase momendini ja mis ühtlasi võimaldaksid silmapilkset tuleavamist ükskõik millises suunas. Paljudes sõjavägedes selliseks relvaks on kergekuulipilduja. Tihti need k-d on aga liiga rasked ja laskekohale asumises ning tuleavamise kiiruses liiga paindumatud. Nad on viimase 300 m ületamisel tihti sunnitud maha jääma ja tulistama ainult intervallidesse. Ameerikas ja ka mujal tarvitatakse viimase 300 m ületamiseks väikest tanketti, millel asetseb klp., nn. „liikuvat klp. pesa“. Ka see ei ole täiesti otstarbekohane lahendus, sest jalaväel tuleb tihti pärast vastase kaitseasetuse sissetungimist asuda viivitamatult kaitsele. Kaitseks aga tank ei ole sobiv, vaid klp. peab siis maa ligi või maa sees asetsema. Mõnes riigis on tehtud katseid — ja väga edukalt — anda kompanile ja ka rühmale juurde kõvera lendjoonega relvi — miini- ja granaadipildujaid. Paistabki, et jalaväe relvastuse areng tüürib sinnapoole — omada kõvera lendjoonega relvi kõigis jalaväe allüksustes. Itaalias on näit. juba praegu igas pataljonis üks miinipilduja, igas kompanis üks granaadipilduja. Seega rünnakuprobleem on eeskätt relvastuse probleem ja viimane on autori arvates õieti lahendatud, kui igas jlv. jaos on portatiivne kk. igas rühmas granaadipilduja, igas kompanis rk või, veel parem, lafetiga varustatud kk ja üks miinipilduja, pataljonis nii rk kompani kui rida miinipildujaid.

Inglise 1934. a. manöövrid. a) Dessantoperatsioon Yorkshire'is. 10. kuni

19. 09. võeti Inglismaal esmakordselt ette dessantoperatsioon Yorkshire krahvkonnas, mis asetseb Briti idakalda keskpaigas. Üldolukord: Inglismaast kagus/asetsev mereriik Nordania tungis oma merejõududega kallale Britanniale, mida kujutas Inglismaa põhjapoolne osa, kuna Inglismaa lõunapoolne osa kujutas enesest erapooletut riiki Mercia't. Nordania eesmärgiks oli Yorkshire'i kaldal maale saata üht diviisi, et luua baasi oma õhujõududele. Nordania jõud: a) merevägi — 2 lahingulaeva, 2 lahinguristlejat, 5 ristlejat, 2 hävitus- ja 1 allveelaevade flotilla (8 allveelaeva) ja 8 abilaeva; maavägi — 1 diviis, koosseisus 2 jlv. brigaadi à 4 plj., 2 srtkv. gruppi, 1 tankipataljon; õhujõud — 5 eskadrilli. Kokku 9000 meest. Britannia jõud: 3 jlv. pataljoni, 1 ratsarüg., 1 srtkv. grupp, 1 komp. s/a., 1 lennurühm. Kui dessantisooritav laevastik oli jõudnud 50 kuni 60 km kaugesele kaldast, jäi ta ankrusse, et teostada maabumiskohtade luuret, mis tehti ülesandeks lennukitele. Viimased teostasid seda peamiselt ülesvõtete tegemisega. Kui maabumiskohad valmis, saadeti ette allveelaevad maabumiskohtade lähedusse, kus nad sukeldusid. Pimedal kättejõudmisel ilmusid allveelaevad uuesti veepinnale ja näitasid valgussignaalidega, mis ainult merele nähtavad olid, dessantlaevastikule teed kaldale. Nii võimaldus dessantlaevastikul pimeduse katte all vaikselt läheneda maabumiskohtade vahetusse lähedusse, kus dessantitegevad osad laeti ümber mootorpaatidele ja viimaste poolt veetavatele praamidele. Maabumine teostati 6 erinevas kohas korraga. Kaldal asuvad vahipostid avastasid dessandi alles 500 m kaugusel kaldast, kahes kohas aga üldse mitte. Nii õnnestus esimeste osade maabumine täiesti plaanikindlalt. Järgmise päeva kestes sillapeade katte all maabus kogu dessant. Õnnestunud dessantoperatsioon pidi inglastele näitama, kuivõrd tarvilik on Inglismaale tema tugev laevastik, milline peab võimeline olema vastast hävitama juba merel, enne kui ta dessandile saaks mõeldagi.

b) Tankibrigaadi manöövrid. Manöövrite eesmärgiks oli katsetada tankide kasutamist sügavaks sissetungiks vastase tagalasse. Osa võttis 1 tankibrigaad, koosseisus 1 kerge ja 2 segatankipataljoni. Ühe õo veetsid tankid koguni vastase suurtükiväe positsioone, kusjuures saavutati viimaste täielik hävitamine. Huvitavamaks osaks õppustest oli aga improviseeritud linna vallutamine tankibrigaadi poolt vastase tagalas. See sündis järgmiselt: kerge tankipataljon saadeti ette, ülesandega oma alla võtta kõik linnaviivad teed. Teistele pataljonidele määrati igapähele erinev kallaletungi suund kontsentriilselt linna südamikule. Lähte-positatsioonile asusid segapataljonid kergetankipataljoni katte all. Kallaletung teostati mitte kõigi jõududega korraga, vaid gruppide kaupa, kusjuures igas grupis oli 2 kerget, 2 keskmist ja 1 raske tank. Linna kaitse üks jlv. brigaad, kelle käsutuses oli 12 tankivastast suurtükki. Viimaste väike arv ei võimaldanud nende asetust sügavusse. Vaatamata sellele, et tankivastaste suurtükide läbi rivist välja langes 10 kerget ja 5 keskmist tanki, loeti kallaletung linnale täiel määral õnnestunuks.

Calais ja Dünkircheni ümber. Andmeid Calais ja Dünkircheni kindlustamise kohta, mida teostavad prantslased oma põhjakaldal jätkuna Saksa piiril asetsevatele pidevale

kindlustuste vööle. Calais ja Dünkirchen peavad moodustama selle kindlustuste vöö põhjatiiva, olles tulevikus ühtlasi prantsuse mere-lennukite ja allveelaevade baasiks.

Lennukite toetuspunktid lahtisel merel. Saksa „Lufthansa“ katse korraldada reeglipärasest õhupostiühendust üle Atlandi Lõuna-Ameerikasse on õnnestunud, tänu auru-laev „Westfalenile“ kui ujuvale toetuspunktile ookeanil. Lisaks „Westfalenile“ täidab nüüd ujuva toetuspunkti ülesandeid ka mootorlaev „Schwabenland“. Alates käesoleva aasta veebruarikuust on „Lufthansa“ korraldanud 22 lendu üle ookeani. Iga lennuga viidi keskmiselt 20.000 kirja.

Modern-laskeväljaõpe. Selgitavaid märkmeid Saksa uuele laskemäärustikule. *)

Hannoveri ratsaturniir. Ülevaade selleaastastest suurtest ratsavõistlustest Hannoveris.

Film õppevahendina sõjaväes. Juhtnõore filmide kasutamisel õppevahendina mitmesuguste sõjaliste ainete selgitamisel.

Teateid välisriikide sõjavägede, sõjakirjanduse ülevaade jne. A. K.

„MILITAR-WOCHENBLATT“ nr. 15.

Kahekümne aasta eest. Pariisi ees 1914. aastal. Artikkel vaatleb peamiselt Saksa 1. armee tegevust Marne lahingus, tuues rea huvitavaid mõtteid. Autori arvates Marne lahingu saatus otsustus juba 2. septembril 1914. a., mil 1. armee ülem kindral v. Kluck otsustas 1. armee pealetungisuunda muuta kagusse. See otsus, võetuna Klucki poolt omapead, nõu küsimata ülemjuhatus staabist, sai saatuslikuks kogu järgnevale lahingute käigule. Kluck loobus seega Pariisi haaramisest läänest ja selle asemel, et haarata prantslaste vasakut tiiba, sattus ise oma armee ga haaramise ohtu. Järgnevalt autor arutab, milliseks oleks kujunenud olukord siis, kui 1. armee oleks jatkanud pealetungi üle Dammartin'i otse Pariisi suunas ja leiab, et selline otsus oleks võinud täielikult ära hoida sakslaste lüüasaamised Marne lahingus. 1. ja 2. armee vahel oleks tekkinud küll lõhe, kuid seda lõhet oleks võimalik olnud sulgeda õige koostöö korral mõlema armee vahel, kasutades selleks IX korpust ja I ning II ratsakorpust. Lõhed ei olegi autori arvates nii hädaohtlikud juhul, kui sõjavägi on täies pealetungi hoos, nagu seda seekord oli Saksa sõjavägi. Dammartini kindlustatud positsioon oli nõrgalt ettevalmistatud ja kergesti vallutatav. Seal asuvad territoriaal-armee osad ei olnud kuigi võitlusvõimelised. Pariis oleks pidanud langema. Lõpuks autor esitab kaks põhimõttelist küsimust, mis on huvipakkuvad ka tulevikusõja seisukohalt: 1) Kas armee ülem, asudes sellises olukorras, kui oli Saksa 1. armee 2. septembril, oli õigustatud iseseisvalt võtma sellist otsust, mis täiesti ära muudab armeele antud operatiivse ülesande ja ei ole kooskõlas ülemjuhatus otsusega? 2) Kas ei olnud Kluckil võimalusi sellise tähtsa otsuse võtmist jätta ülemjuhataja hooleks?

Esimesele küsimusele vastab autor järsult

*) Schiessvorschrift für Gewehr (Karabiner), leichtes Maschinengewehr und Pistole und Bestimmungen für das Werfen scharfer Handgranaten vom 30. Juni 1934. Verlag E. S. Mittler & Sohn, Berlin. Hind 3 RM.

eitavalt. Ükski ülemjuhatus ei saa edukalt läbi viia kavatsatud operatsiooni, kui üksikud armeed ei pea kinni nende antud ülesannetest.

Teisele küsimusele vastab autor jaatavalt: Ka tolleaegsete sidevahendite juures oli 1. armee võimeline luua sidet ülemjuhatus staabiga, et kanda ette andmeid kujunenud olukorras ja küsida ülemjuhatus otsust. Autor teeb sellega etteheiteid 1. armee ülemale kindral v. Kluck'ile, süüdistades teda kaudselt Marne lahingu kaotuses.

Sõda ja majandus. Sõjaajalugu näitab, et vanal ajal sõjapidamises lähtuti põhimõttest — sõda toitku sõda. Selle nõude täitmine seab aga eeltingimuseks majanduse olemasolu, olgu see rajatud kas või ainult inimese primitiivsemate elutarvete rahuldamisele. Sõjapidamine ja majandus on seega juba vanast ajast alates seisnud üksteisega tihedas sidemes; võib isegi öelda, et sõda ilma majanduseta ei ole üldse mõeldav, sest lõppudelõpuks on ju ka relvadega varustamine majanduslik tegevus. Varematal aegadel ei oldud sellest seevõrra teadlikud, kuna majandus siis oli iga üksiku isiku kodune asi. Kodumajapidamise ajajärgul ei olnud võimalik kogu majandust koondatult rakendada sõjategevuse teenistusse. Praegusaja tsiviliseeritud riikide majandus on kujunenud riiklikult juhitavaks tervikuks. Mida suuremaks läksid sõjaväed, seda raskem oli „toita sõda sõja kaudu“, kuni lõpuks täiesti võimatuks muutus rahuldada sõjaväe tarbeid ainuüksi vastase maaalalt. Kui varematal aegadel, lähtudes peamiselt halbade ühendusvõimalustest, seda oldi sunnitud tegema, võib praegusel ajal kaugelt suuremal määral või ka ainuüksi toetuda oma sisemaale, ja me peamegi seda tegema praegusaegsete sõjavägede suuruse ja relvastuse mitmekesisuse juures.

Massilisi sõjavägesid ei saanud 18. sajandil ollagi, kuna tolleaegne majandus ei olnud võimeline massilist sõjaväge varustama kõige sõjaks tarvilikuga. Selle võimaluse on meile annud alles modern tehnika, alates aurumasina leiutamisest. Nüüd on kodumajapidamine asendatud massiartikleid valmistava tööstusega. Mida suuremaks on läinud sõjaväed ja mida rohkem võitlused on muutunud „materjalilahinguteks“, seda enam on tõusnud majanduse tähtsus. Majandus on muutunud sõjapidamise vahendiks paralleelselt rindel võitlevate jõududega. Teatava riigi majanduse puudused võivad otsustavat mõju avaldada sõjapidamise käigule ka siis, kui selle riigi väed asuvad võidukata vastase riigi territooriumil. Sõja lõpueesmärgiks oli seni vastase sõjaväe hävitamine. Nüüd on sellele seltsinud ka vastase majanduse hävitamine. Kuna varematal aegadel riikidel puudusid mõjusad abinõud vastase majanduse hävitamiseks või segipaiskamiseks, on nüüd see abinõu olemas lennukite abil. See võimaldab, ilma et oleks purustatud vastase väed rindel, tungida rinde seljataha ja saata hädaohtu vastase majanduslikke keskusi. Lennuväe tekkimine ja suurejooneline areng on teinud sõjapidamise ja majanduse üksteisest tublisti rippuvamaks. Parim kaitse vastase lennukite vastu on loomulikult aktiivne kaitse oma lennukite ja õhukaitserelevade poolt, millele peab liituma aga passiivne kaitse, mis seisab selles, et majanduslikud keskused tulevad teha õhust võimalikult tabamatuteks. Abinõud: maskeerimine õhustvaatluse eest, vastav ehituspolitiika ja eeskätt hajutamine. Viimane abinõu on vastuolus tööstuse viimaseaja tendentsiga — koonduda tööstusrajoonideks ja tööstuslinnadeks. Püüe peaks olema vastupidine — tööstus- ja muid

majandusautisi niivõrd hajutada, et üks õhuringnakk vaid osalist kahju saaks tekitada. Õhusõda nõuab ka majanduselt militariseerumist. Igal juhul peab aga iga riik arvestama seda, et majandus ja sõjategevus satuvad sellisesse sõltuvusse, mida varematega aegadel ettegi näha ei osatud.

„Totaalne” sõda. Autor püüab oma artiklis tõendada üldtuntud tõsiasja, et tulevast sõda ei otsustata ainuüksi riindel, vaid et ta haarab riigi ja rahva kõiki eluvaldusi, olles seega „totaalne”. Sõjategevuseks ei rakendata ainuüksi materjalseid vahendeid, vaid sõda peetakse ka vaimlisel riindel, kusjuures abiks on ajakirjandus, propaganda ja eeskätt raadio. Autori arvates on selliseks „totaalseks” sõjaks kõige kohasemad need riigid, kus on maksev autoritaarne või diktatuuriline riigikord. Seepärast toob ta eriti palju näiteid Itaaliast. Itaalia seeaastased manöövrivõidki püüdsid haarata kõiki sõjategevuse harusid, olles suurimaid Euroopas.

Prantsuse tagavaraväe väljaõpe. Artiklis vaadeldakse peamiselt tagavaraväe ohvitseride ja allohvitseride väljaõpet. Sõja korral on viimaseid 80% prantsuse oma andmete järele. Alul seati tgv. ohv. väljaõpe vabatahtlikule alusele, milleks loodi erilised täienduskursused, mis allusid sõjaringkondade staapidele. Osavõtt nendest ei olnud aga, vaatamata mitmesugustele soodustustele, kuigi rahuldav — ainult 33%. Nüüd on need kursused allutatud aktiivväeosa ülematele, kusjuures iga res. ohvitser peab aasta jooksul 18 korda õppusteks kokku tulema ning selle aja kestes vähemalt 1—2 korda juhtima praktiliselt seda üksust, mille ülemaks ta sõja korral on määratud. Erilist rõhku asetatakse kõige selle juures seltsimehelikkude suhete loomisele tegev- ja tagavaraväe ohvitseride vahel. Allohvitseride vabatahtlikkudest õppustest osavõtt oli veel väiksem — kõigest 3—4%. Nüüd on asutud abinõude otsimisele, kuidas allohvitseride seas äratada suuremat huvi asja vastu. On loodud eriline aumärk vabatahtliku osavõtu eest õppustest rahua ajal, ülendamine ohvitseri asetäitjaks jne.

Edusamme inglise maaväes. Andmeid mitmesugustest uuendustest inglise maaväes, nagu territoriaalarme kaadri väljaõpe, mõningate uute relvade tarvituselevõtt, ratsaväe mehhaniseerimine jne. Kõik need uuendused ei too maaväele juurde uusi kulusid, kuna seevastu lennu- ja mereväe eelarvet järjekindlalt suurendatakse.

Õhufotode kasutamine. Praktiliselt näpunäiteid õhufotode uurimiseks.

Itaalia kõrgem ohvitser N. Vene sõjaväest. „Giornale d'Italia's” Itaalia kindral Grazioli avaldab oma mõtteid N. Vene sõjaväest. Kindral Grazioli oli Itaalia sõjaväelise missiooni juht N. Vene seeaastastel manöövritel. Kuna Itaalia sõjaväelisele missioonile N. Venes erilist austust üles näidati, siis on arusaadav, et kindral G. mõtteavaldused on kujunenud kiidulauluks N. Vene armeele.

Süsi või õli? Artiklis arutatakse, kumb kütteviis on laevastikus kasulik, kas õliküte või söeküte ja jõutakse otsusele, et õliküte omab terve rea paremusi, võrreldes söeküttega. Seepärast on ka Inglismaal viimasel ajal üle mindud söeküttelt õliküttele. Ainus raskus on see, et Inglismaal puuduvad oma õliallikad ja õli tuleb sõja korral sisse vedada. Kas see alati õnnestub, on küsimus, mis inglise mereväelasi õlikütte tarvituselevõtu juures kõige enam vaevab.

A. K.

Ametlik osa.

RIIGIVANEMA KÄSUKIRI KAITSEVÄGEDELE

Nr. 51.

30. oktoobril 1934. a.

§ 1.

Vabastan tegelikust kaitseväeteenistusest vanaduse tõttu varustusvalitsuse raha-arve osakonna ülema kaitseväge ametnik Alfred Prans tiebel'i, arvates 20. novembrist s. a.

Alus: O. T. S. §§ 191 ja 191¹.

§ 2.

Määrän teenistuse huvides kolonelleitnant Johannes Martins'i varustusvalitsuse raha-arve osakonna ülemaks, arvates 20. novembrist s. a., vabastades teda samast kuupäevast 2. diviisi intendandi ametikohalt.

Alus: O. T. S. § 121 p. 1 ja § 133 p. 1.

K. Päts,

Peaminister

Riigivanema ülesannetes.

J. Laidoner,

kindralleitnant,

Kaitseväge Ülemjuhataja.

P. Lill,

kindralmajor,

Kaitseminister.

KAITSEVÄGEDE ÜLEMJUHATAJA KÄSUKIRI

nr. 249.

Tallinnas, 29. oktoobril 1934. a.

(Kaitseväge staap)

§ 1.

Viin üle ja määrän teenistuse huvides major Gustav Kasemets'a 1. jalaväerügemendist — kaitseväge staabi 3. osakonna ülema abiks, arvates 1. novembrist s. a.

Alus: O. T. S. § 121 p. 2 ja § 133 p. 1.

Õiendus: Lj. nr. 1663.

J. Laidoner,

Kindralleitnant,

Kaitseväge Ülemjuhataja.

PEREKONDLIKKE TEATEID.

Sünde:

Pioneripataljoni veltv. Roman Kitseli abikaasal Annal — poeg Taivo.

Abiellumisi:

Pioneripataljoni n.-allohvitser Nikolai Loorberg, 28 a. v., abiellus neiu Liidia Kotov'iga, 16 a. vana.

6. üks. jalaväepataljoni n.a.o. Friedrich Kuusner (teenib 3. diviisi õppekompanis), 28 a. v., abiellus Jelena Märskaga, 20 a. v.

Sport kaitseväes.

Allohvitseride Keskkogu laskevõistlused.

Hiljuti lõppesid esimesed allohvitseride kogude vahelised üleriiklikud laskevõistlused, mis toimusid Allohvitseride Keskkogu korraldusel Soome Allohvitseride Liidult 1929. ja 1931. aastal saadud karikatele.

Võistlused peeti kolmest relvast: täiskaliibriline sõjapüss, väikekaliibriline püss ja sõjapistol. Võistlustest võttis osa 21 allohvitseride kogu liikmete arvust 10%.

Võistlustel osutusid parimateks kolmel võistlus-alal kokku: garnisonide vahelisel võistlusel Haapsalu garnison ja allohvitseride kogude vahelisel võistlusel Scouts üks. jalaväepataljoni allohvitseride kogu. Kuna Haapsalu garnisonis võistles ainult Scouts üks. jalaväepataljoni allohvitseride kogu, siis võitis tähe- datud kogu Soome Allo- vitseride Liidu mõlemad rändauhinnad — karikad.

On tähelepanuvääriv, et Scouts üks. jalaväepataljoni allohvitseridest on ligikaudu 50% küll mitte väga kõrge, kuid seejuures võrdlemisi stabiilse tasemega laskurid, mistõttu ka laskevõistluse suurvõitu ei tule pidada juhuslikuks, vaid laskurite omadus- telt täitsa loomulikuks saavutiseks.

Täiskaliibrilisest sõjapüssist laskmises võistlustel osutus parimaks 1. jalaväerügemendi allohvitseride kogu, kes esmakord- selt omandas Kaitseministrilt väljapandud rändauhinna — Eesti kannu.

Allohvitseride Keskkogult igale võistlus- alale (10 auhinda igal alal) eraldi välja- pandud individuaal-auhindadest omandasid suurema osa 1. jalaväerügemendi ja Kv. Ühend. Öppeasutiste allohvitserid, kelle hulgas on suhteliselt suurem protsent eriti kõrgema tasemega laskureid.

Üldse omandasid individuaal-auhindu järgmised paremad laskurid, kes kolmest asendist laskmises saavutasid silmi:

Täiskaliibriline sõjapüss, distants 300 m: 1. v.a.o. Voldemar Jeesaar, 1. jalav- rügemendist — 268 silma, 2. v.a.o. Leonhard Viljus, 1. jalav.-rüg. — 266 s., 3. v.a.o. H.

Kuusen thal, 1. jalav.-rüg. — 265 s., 4. v.a.o. Gustav Lokotar, Kv. Üh. Öppeasut. — 264 s., 5. n.a.o. Villem Jaanson, Kv. Üh. Öppeasutused — 263 s., 6. v.a.o. Al-der Muttik, 1. ja- laväerüg. — 262 s., 7. v.a.o. H. Tomberg, 4. üks. jal.-patalj. — 261 s., 8. velt. Karl Sa-

Scouts üks. jal. pataljoni allohvitseride kogu meeskond, kes võitis allohv. kogude ja garnisonide vaheliste laskevõistlustel mõlemad Soome Allohvitseride Liidult väljapandud auhinnad.

rapik, 1. jalaväerüg. — 261 s., 9. v.a.o. P. Pudersell, 2. soomusr. rügem. — 260 s., 10. v.a.o. Martin Arri, 2. soomusr. rügem. — 260 silma.

Väikekaliibriline püss, distants 50 m: 1. veltv. Karl Sarapik, 1. jal.-rüg. — 278 silma, 2. v.a.o. Oskar Mürk, 7. jal.-rüg. — 272 s., 3. veltv. Joh. Vilberg, Kv. Üh. Öppeasut. — 271 s., 4. n.a.o. Al-der Jäger, 2. ja Kuperjanovi üks. jal.-patalj. — 270 s., 5. v.a.o. Artur Limberg — 1. jal.-rügem. — 270 s., 6. n.a.o. Elmar Kivistik, Kv. Üh. Öppeas. — 270 s., 7. kprl. Jaan Kruuberg, 4. üks. jal.-patalj. — 270 s., 8. veltv. A. Reinvaldt, 1. jal.-rügem. — 269 s., 9. v.a.o. Ollimar Kõva, 1. jalav.-rüg. — 269 s., 10. n.a.o. Al-der Talli, 1. jal.-rügemendist — 269 silma.

Sõjapistol, distants 25 m: 1. v.a.o. Elmar Madisson, 5. suurt. grupist — 130 silma, 2. n.a.o. Erich Korts, 7. jal.-rüg. — 129 s., 3. n.a.o. Elmar Kivistik, Kv. Üh. Öppeasut. — 126 s., 4. v.a.o. K. Truman, Pärnu garnisonist — 125 s., 5. v.a.o. Ollimar Kõva, 7. jal.-rüg. — 123 s., 6. n.a.o. August Piip, 3. üks. jal.-patalj. — 122 s., 7. v.a.o. Gustav Lokotar, Kv. Üh. Öppeas. — 122 s., 8. v.a.o. Ernst Martinson, Scouts üks. jal.-pat. — 121 s., 9. n.a.o. Eduard Männik, Scouts üks. jal.-pat. — 118 s., 10. veltv. A. Reinvald, 1. jal.-rügemendist — 118 silma.

V. R-s.

Vastutav toimetaja kolonelleitnant J. Remmel. Tegev toimetaja major J. Kõrge.

Leitnant: „Rms. Mäe, et teist ka tubli püssikandja saaks — peate tublisti sporti tegema.“

Rms. M.: „Just nii, härra leitnant, — ma harastan sporti!“

Leitn.: „Mida nimelt?“

Rms. M.: „Ma korjan kirjamarke, härra leitnant!“

Bridz.

Bridžiülesanne nr. 29.

Vahelduseks katsume jõudu ka trumbita ülesande kallal. Kaardijaotus on järgmine:

	♠ E, S	
	♥ —	
	♦ S, 9, 6, 5	
	♣ 6, 5	
K ♠	B	♠ Ä, 10
K, S ♥	Y	♥ 9, 7, 6, 5
10, 8, 7 ♦	Z	♦ —
9, 7 ♣	A	♣ 8, 4
	♠ 9, 8	
	♥ Ä, E, 10, 8	
	♦ —	
	♣ S, 10	

Trumbita. A käib välja ja tohib ära anda vaid kaks tihi. Kuidas peab ta mängu juhtima?

Eelmise ülesande lahendus.

(Kaardid olid jaotatud järgmiselt: A — pada 10, 4, 3, 2; ruutu A, 3; risti A, 3. B — ärtu 5, 4, 3, 2; ruutu 8, 4; risti 8, 4. Y — pada 5; ruutu K, 10, 6; risti K, 10, 9, 6. Z — pada 9, 8, 7, 6; ruutu E, S; risti E, S. Ärtu on trump. A käib välja ja võtab kõik tihid.)

A käib pada — 2 ja B lööb trumbiga. B käib ärtut edasi. Viskab Z pada, saab A vaevata kõik ülejäänud. Järelikult Z peab viskama kas ruutut või ristit. Risti viskamise korral mängib A järgmiselt:

2. B ärtu-3, risti-S (kui Z viskab ruutut, teeb A sedasama ja mäng läheb ikkagi samale resultaatile), risti-3, risti-6.
3. B risti-4, E, A, 9.
4. A pada-10, ruutu-6, ruutu-4, pada-7.
5. A pada-3, risti-10, ärtu-4, pada-8.
6. B ärtu-5.

Nüüd Y ja Z on heitesunduses. A—B saavad jäägi.

Male.

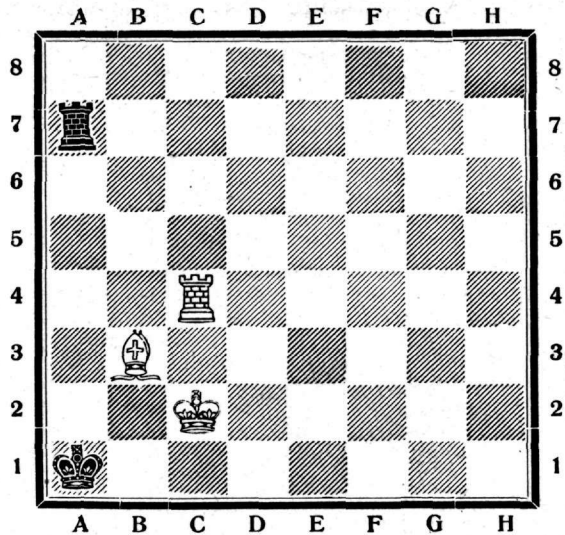
Toimetaja A. Burmeister.

Kirjade aadress: Nõmme, Nurme t. 29.

ÜLESANNE.

Kokku seadnud dr. E. Zepler.

Mustad.

Valged.

Valged: Kc2, Vc4, Ob3.

Mustad: Ka1, Va7.

Valged algavad ja annavad matt nelja käiguga.

H. Viekoviaki lõpumängu (vaata „Sõdur“ nr. 23) lahendus:

1. Ke6—f5, Kh7—g8, 2. Kf5—f6, K ükskõik,
3. Re8—c7, K ükskõik, 4. Rc7—d5, K ükskõik,
5. Rd5—e7 ja võidab.

„Sõduri“ toimetuses müügil olevate raamatute nimekiri.

	Hind.		Hind.
1. MÄÄRUSTIKUD JA EESKIRJAD.			
Jalaväe eeskiri I osa. Jalaväe rivi. Juhtimise viisid ja abinõud. Üksik mees. Jagu. Laskurikompani. Pataljon. Rügement ja suuremate koondiste jalavägi. Ülevaatused, paraadid ja aupaugud. Lisad	1.—	Üldine õppekava res. allohvitseride ettevalmistamiseks	—45
Jalaväe määrustik I osa. Korraldatud Kaitseliidule. 1926. a. väljaanne	—10	Üldine õppekava üleajateenijate allohvitseride ettevalmistamiseks	—45
Jalaväe eeskiri II osa. Jalavägi lahingus. Üldised põhimõtted. Pealetung. Kaitselahing. Jalaväe lahing eritingimusi. Varustamine ja evakueerimine	1.—	Katsekavad. Jalaväe ala. Üldine k.k. kl. ja tagavara lipnikkude ja nooremleitnantide kõrgendamiseks auastmes: rk alal, suuskjalgratturite alal, ratsaluurajate alal ja side alal	—50
Lahingueeskiri. (L. E.). Vägede juhtimise ja lahingutegevuse üldlauseid. Vägede liikumine ja puhkus. Pealetungilahing. Kaitselahing. Lahing eritingimusi	—85	Katsekavad. Ratsaväe laskurialal	—50
Sisemäärustik. II parandatud trükk	1.—	Katsekavad. Suurtükiväelaste kursus. Suurtükiväelaste mõõtealal	—50
Sisemäärustiku muudatused	—05	Juhend ohvitseride ja üleajateenijate allohvitseride täiendusõppuste korraldamiseks. Ohvitseride täiendusõppused. Üleajateenijate allohvitseride täiendusõppused	—60
Garnisoni määrustik I—III. Garnisoni vahiteenistus. Kaitseväe politseiteenistus	—75	3. JALAVÄE RELVADE MATERJALOSAD, EESKIRJAD JA KÄSI-RAAMATUD.	
Garnisoni määrustik IV. Kaitseväe tseremooniad	—40	9 mm püstol Browning. Üldine kirjeldus ja hoolekandmise reeglid	—40
Luureteenistuse eeskiri. Luureteenistusest üldise. Luureteenistuse organid ja nende funktsioonid	—35	K. k. Madseni materjalosa kirjeldus	—60
Kaitseväe distsiplinaarkaristuste seadus. Üldised määrused. Distsiplinaarkaristused ja nende täideviimine. Distsiplinaarkaristuste määramine. Ülemate distsiplinaarvõimu piirid. Kiituste ja karistuste arvestamine	—35	Laske-eeskiri II vihk. K. k. Madsen	—50
Määrustik kaitseväe vedude korraldamiseks raud- ja veeteedel	1.—	9 mm püstol-kuulipilduja. (P.K.) Relvamehhanismid, nende töötamine ja hooldamine	—50
2. ÕPPEKAVAD. KATSEKAVAD.			
Üldine õppekava I. Üldine õppekava sõduri aastaseks ettevalmistamiseks I osa. Noorte 4-kuuline ettevalmistamine	—65	Ajutine juhend õhukaitse-kuulipilduja käsitamiseks. 1932. a. väljaanne. Õhukaitse-kuulipildujate materjalosa käsitamine ja laskmise põhimõtted, positsioonid. Vaatlusteenistus, side ja meeskondade väljaõpe	1.—
Üldine õppekava II. Reameeste 8-kuuline ettevalmistamine	—50	O. Kåbala: Juhendid laskurile I vihk	—60
Õppekava sõduri aastaseks ettevalmistamiseks suurtükiväes. Noorte õppekava. Reameeste-mõõtjate õppekava	—60	O. Kåbala: Juhendid laskurile II vihk. Vene vintpüssi täielik ülevaade ühes katsiste ja mõõduabinõude käsitlemisega	—50
		O. Sternbeck: Jalaväe relvade tuleomadused	2.35
		Kaigaskäsigranaadid. Joonisläbilõikega	—25
		K. Preibach: Käsigranaadid. Liigitus ja süsteemid. Pildumine	—60
		Laske-eeskiri I osa muudatused	—50
		Laske-eeskiri II osa muudatused	—10
		Arisaka (Jaapani) vintpüssi materjalosa kirjeldus	—25